

İSTANBUL AREL
ÜNİVERSİTESİ

ULUSLARARASI STRATEJİK ARAŞTIRMALAR
UYGULAMA ve ARAŞTIRMA MERKEZİ

Ulusal Kongre
**21. YÜZYIL SAVAŞLARINDA
STRATEJİ, OPERATİF, TAKTİK VE TEKNİK:
TESPİTLER VE DEĞERLENDİRMELER**

9-10 Mart 2024 - Çevrim içi

ÖZET BİLDİRİ KİTABI

Kongre Sayfasına
Ulaşmak İçin

ULUSAL KONGRE

21. YÜZYIL SAVAŞLARINDA STRATEJİ, OPERATİF,
TAKTİK VE TEKNİK: TESPİTLER VE
DEĞERLENDİRMELER

ÖZET BİLDİRİ KİTABI

Mart 2024

ISBN: 978-625-99707-3-8

95 sayfa, 21x29,7 cm

Editör: Doç. Dr. Ali Bilgin VARLIK

Yayın Yönetmeni: Prof. Dr. Oktay BİNGÖL

Grafik Tasarımı: Sinem ARI

Kapak Tasarımı: Buse ÖZCAN

İÇİNDEKİLER

Kapsam-Amaç ve Hedefler.....	2
Program.....	4
Kongre Düzenleme Kurulu.....	16
Kongre Bilim ve Danışma Kurulu	17
1. Gün - 1. Oturum.....	21
1. Gün - 2. Oturum.....	31
1. Gün - 3. Oturum.....	44
2. Gün - 4. Oturum.....	56
2. Gün - 5. Oturum.....	70
2. Gün - 6. Oturum.....	81

ULUSAL KONGRE

21. YÜZYIL SAVAŞLARINDA STRATEJİ, OPERATİF, TAKTİK VE TEKNİK: TESPİTLER VE DEĞERLENDİRMELER

09-10 MART 2024

KAPSAM-AMAÇ VE HEDEFLER

11 Eylül 2001 terörist saldırılarının ardından Irak ve Afganistan müdahaleleri, Arap Baharı esnasında gerçekleşen Libya müdahalesi, Suriye iç savaşı, halen devam eden İsrail-Hamas çatışmaları ve Rusya- Ukrayna Savaşı'nın yarattığı ağır insani bedel, ekonomik ve çevresel sonuçlar, aktörlerin uluslararası hukuku hiçe sayan davranışları ve insan hakları ihlallerine neden olan eylemleri ile 21. Yüzyılın öne çıkan gelişmeleri arasındadır. Bu savaşlar, büyük ölçekli ve yüksek yoğunluklu çatışmaların ve kentsel alanlarda gerçekleşen muharebelerin tipik örnekleri olarak, geçmiş çatışmalarla ortak özellikler gösterirken, pek çok alanda önemli farklılıklar da barındırmaktadır. Başta teknolojinin ulaştığı seviye ve diğer gelişmeler, muharebe sahası işlevsel alanlarından istihbarat ve hedef tespitinden, manevra, ateş desteği, komuta kontrol ve lojistik hizmetlere kadar uzanan geniş bir yelpazede mevcut askeri doktrinlerden farklı uygulamalar yaratmıştır. Bu farklılıklar, zaman zaman savaşın doğasının değiştiği iddialarını da beraberinde getirmektedir. Diğer taraftan son dönem çatışmaların belirleyici özelliği şehirlerin kontrolü için verilen mücadele olmuştur. Kentsel alanlar savaşın en önemli ortamı olmakla beraber hiçbir kentsel savaş birbirinin aynısı olmamıştır. Nitekim Ukrayna'da Kiev, Mariupol, Herson ve Bakhmut muharebeleri ile Gazze'deki çatışmalarda farklı stratejiler uygulanmış farklı operatif, taktik ve teknikler öne çıkmıştır. Yaşanmakta olan savaşlardan dersler çıkarmak bütün ülkeler açısından; saldırganın başlangıçtan itibaren caydırılması, saldırı başladığında ise kısa sürede durdurulup yenilmesi ve çatışma ortamında insan kayıpları ile sosyo-ekonomik tahribatın en aza indirilmesi için yüksek öncelik arz etmektedir.

Bu bağlamda İstanbul Arel Üniversitesi tarafından “21. Yüzyıl Savaşlarında Strateji, Operatif, Taktik ve Teknik: Tespitler ve Değerlendirmeler” başlıklı bir Ulusal Kongre planlanmıştır. Kongre çevrimiçi olup, katılım ücretsizdir. Kongrede; savaşın karakterindeki değişimler, harp prensipleri, harbe hazırlık ve yığınaklanma, istihbarat, keşif, gözetleme, ikaz ve ihbar sistemleri, komuta-kontrol, muhabere, manevra, kentsel alanlarda muharebe, ateş desteği, hava harekâtı, hava savunma harekâtı, lojistik ve personel faaliyetleri, eğitim, yapay zekâ ve robotik sistemleri ile sivil savunma-halkın korunması alanlarından stratejik, operatif, taktik ve teknik seviyede öne çıkan tespit ve değerlendirmelerle bunlardan çıkarılan derslere odaklanılacaktır. Ayrıca, uluslararası insancıl hukuk ihlallerine, savaşta diplomasinin yeri ve rolüne, ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerde şiddetsizlik ve barış arayışlarına yönelik tespit ve değerlendirmeler de tartışma kapsamına dahil edilecektir.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

ULUSAL KONGRE-2024

21. YÜZYIL SAVAŞLARINDA STRATEJİ, OPERATİF, TAKTİK VE TEKNİK: TESPİTLER VE DEĞERLENDİRMELER

09-10 Mart 2024

KONGRE PROGRAMI

1. GÜN: 09 Mart 2024

Açılış Oturumu: 10.00-10.30

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Prof. Dr., (E) Tuğgeneral Oktay BİNGÖL, Arel USAM Müdürü,
Kongre Başkanı,

Prof. Dr. A. Ercan GEGEZ, İstanbul Arel Üniversitesi Rektörü

(E) Orgeneral Ergin SAYGUN, Anahtar Konuşmacı

1. Oturum: 10.45 - 12.30

SAVAŞIN DOĞASINDAKİ DEĞİŞİMLER, HARP PRENSİPLERİ, KUVVET OLUŞTURMA VE STRATEJİ

Oturum Başkanı: (E) Korgeneral Nazım ALTINTAŞ

Clausewitzyen Teori ve “Modern Savaş”: Clausewitz’in Savaş Teorisinin “Modern” Savaşın Yeni Boyutlarının ve Araçlarının Tespit ve Tanımına Katkısının Analizi

Prof. Dr. Burak Samih Gülboy, İstanbul Üniversitesi

Yeni “Savaş-Ötesi” Paradigma ve “Haklı Savaş”ın Değişen Kuramı: Ukrayna-Rusya Savaşı Örneği

Dr., Öğr. Üyesi Gökhan AK – İstanbul Topkapı Üniversitesi

Yeni Savaş Hedefleri ve Yöntemleri

Dr., (E) Albay Mehmet Tuğtigin ŞEN, Simge Dergisi Yazarı

Harp Prensipleri Çerçevesinde Teknolojik Gelişmelerin Türk Kara Sınırlarının Korunmasına Etkilerinin İncelenmesi

Dr., Özkan KANTEMİR - HAVELSAN, Dr. Yavuz GAZİBEY – Yaşar Üniversitesi , Dr. Altan ÖZKİL – Atılım Üniversitesi

Teknolojik Gelişmeler Işığında Geleceğin Askeri Teşkilat Yapısı

(E) İkm. Albay İsmail TOPAK - ALP Uluslararası Strateji Analiz Merkezi

Post-Modern Dönemde Değişen Güvenlik Konsepti

Prof. Dr. Fikret BİRDİŞLİ – İnönü Üniversitesi

ÖĞLE ARASI
12:30-13.00

2. Oturum: 13.00 – 15.00

**KOMUTA-KONTROL, MUHABERE, BİLGİ SİSTEMLERİ VE
İSTİHBARAT**

Oturum Başkanı: (E) Tümgeneral Ahmet YAVUZ

Denizaltı Savaş Yönetim Sistemlerinde Karar Odaklı Yaklaşım

(E) Deniz Kurmay Albay Eray EKİN

Gelecek Dönemde İnsansız Sualtı Araçları ve Komuta Kontrol İhtiyaçları

Ahmet Berat İLHAN - HAVELSAN

21. Yüzyıldaki İstihbarat Başarısızlıkları ve Gereksiz Savaşlar

Dr., (E) Kurmay Albay Mehmet ALKANALKA – İstanbul Topkapı Üniversitesi

21. Yüzyıl Savaşlarının Askerî Karar Verme Sürecinde Sistem Yaklaşımının Kullanılması

Dr., (E) Albay Hakkı Bahadır ÖZTÜRK – Milli Savunma Üniversitesi

Drona Monteli Sensörler ile El Yapımı Patlayıcı Komuta Kablosu Tespiti

(E) Albay Serdal ARSLAN - ALP Uluslararası Strateji Analiz Merkezi

Muharebe Sahasında Stratejik Etkiye Sahip Kuvvet Çarpanı; Anlık Bilgi Akışı Esaslı Karar Üstünlüğü

E) Kurmay Albay Sinan DEĞİRMEN - ALP Uluslararası Strateji Analiz
Merkezi

21. Yüzyıl Savaşlarının Stratejisi: Milli Güç Unsurlarında Bilgi Ha- rekâtının Artan Önemi

Nihan ATİLA – Global Savunma Dergisi

3. Oturum: 15.15-17.15

21. YÜZYIL SAVAŞLARINDA MANEVRA

Oturum Başkanı: Dr., (E) Korgeneral Tahir BEKİROĞLU

Azerbaycan-Ermenistan, Ukrayna-Rusya ve İsrail-Hamas Çatışmalarında Tankların Kullanılması Çerçevesinde Alınan Dersler

(E) Albay Murat KAYMAKÇILAR - Savunma Havacılık ve Uzay Enstitüsü Derneği

Rusya Federasyonu- Ukrayna Savaşı Özelinde Askeri Yönden İnceleme: Kuvvet Çarpanlı ve Stratejik Etkili Taktik Birlik Harekâtı Yeni Bir Taktik Harekât Şekli Mi?: Kelebek Taktiği

(E) Tank Albay Özgür EFE - ALP Uluslararası Strateji Analiz Merkezi

Stalingrad Savaşı Bağlamında İsrail'in Gazze Saldırısının Kentsel Çatışma Boyutu

Dr. Öğr. Üyesi Özgür BAŞYIĞIT - Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Kentsel Alanlarda Muharebe: Bilgi Sisinde Yeni Askeri Konsept Arayışı

Öğr. Görevlisi Fikret BAYKALI – Milli Savunma Üniversitesi

Tankların ve Zırhlı Araçların Kullanılması Bakımından Tespitler ve Değerlendirmeler

Dr. (E) Kurmay Albay Mehmet ÇANLI – Milli Savunma Üniversitesi

“Ateş, Sürat ve Baskın”: Zırhlı Birlikler Günümüz Muharebelerinde Önemi Yitirdi Diyebilir Miyiz?”

(E) Tank Albay Özgür EFE - ALP Uluslararası Strateji Analiz Merkezi

Savaş ve Çatışma Ortamında Yer Altı ve Tünellerin Kullanımının Stratejik ve Taktiksel Etkileri

Dr. Öğr. Üyesi Jandarma Albay Mehmet KURUM - Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi

2. GÜN: 10 Mart 2024

4. Oturum: 10.00 – 11.45

**21. YÜZYIL SAVAŞLARINDA HAVA HAREKÂTI, DENİZ HA-
REKÂTI VE MÜŞTEREK ATEŞ DESTEĞİ**

Oturum Başkanı: (E) Hava Korgeneral Nihat KÖKMEN

**Denizaltı Harbindeki Gelişmeler ve Türkiye'nin Çevre Denizlerinde
Denizaltılardan Kaynaklanan Riskler**

Öğr. Görevlisi, (E) Tuğamiral Alaettin SEVİM, İstanbul Kent
Üniversitesi

**Rusya-Ukrayna Savaşında Hava Harekâtı Yönüyle Tespitler ve
Alınan Dersler Nelerdir?**

Dr., (E) Hv. Pilot Tuğgeneral Hüseyin FAZLA, Stratejik
Araştırmalar Merkezi

**Doğu Akdeniz'de Güç Rekabeti: Modernizasyon Planlarının Öte-
sinde Yeni Deniz/Hava Kuvvetleri Silahlanma Yarışı**

Dr. Öğr. Üyesi, (E) Tümamiral Mesut ÖZEL, İstanbul Kent Üniversitesi

Muharebelerde İnsansız Hava Araçları ve Topçu İş Birliği

(E) Topçu Albay Bülent İNCE, ALP Uluslararası Strateji Analiz Merkezi

Halen Devam Eden Rusya'nın Ukrayna'yı Ele Geçirme Savaşı İle İsrail'in Gazze'yi Ele Geçirme Savaşında Strateji, Operatif, Taktik ve Teknik Tespitler ve Değerlendirmeler

Prof. Dr. (E) Kurmay Albay Ali DENİZLİ, İstanbul Rumeli Üniversitesi

Rusya Ukrayna Savaşı ve Topçu Sistemlerinin Geleceği

(E) Topçu Albay Bülent İNCE, ALP Uluslararası Strateji Analiz Merkezi

Rusya - Ukrayna Savaşı'nın Hava Gücünün Dönüşümü Bağlamında Değerlendirilmesi

Bağımsız Araştırmacı, Arda MEVLÜTOĞLU, Siyah Gri Beyaz

ÖĞLE ARASI
11:45-12.15

5. Oturum: 12.15 - 14.00

SAVAŞIN EKONOMİSİ VE MUHAREBE HİZMET DESTEĞİ

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Fikret BİRDİŞLİ

21. Yüzyıl Koşullarında Askeri Sağlık Sisteminde Değişimler

Dr. Öğr. Üyesi, (E) Tümgeneral Uğur Tarık ÖZKUT – İstanbul Okan
Üniversitesi

Muharebe Hizmet Destek Harekât Planlama Faktörlerinin Günümüz Muharebeleri Işığında Sorgulanması

(E) Tuğgeneral Levent KÖSE

Rusya-Ukrayna Savaşından Örneklerle Askeri Lojistiğin Stratejik Önemi

Sırrı Can YÜCEL, Arel IR Quarterly Dergisi yazarı

Lojistikte Özyeterlilik, Sivil Sektörle İş Birliği ve Dış Yardımlar: Fırsatlar, Zorluklar ve Tedbirler

Talha ÇAĞMAN, Arel IR Quarterly Dergisi yazarı

Doğal Kaynaklar ve Gıda'nın Savaşlarda Kullanımı: Yemen Örneği

Dr. Öğr. Üyesi Selma ŞEKERCİOğLU BOZACIOğLU – İstanbul Arel Üniversitesi

Savaşın Değişmeyenleri: Geçmişten Günümüze Savaşlarda Fare İstilasının Çevresel, Ekonomik ve Psikolojik Rolü

Arş. Gör. Deniz KAYNAK – İstanbul Arel Üniversitesi

6. Oturum: 14.15 - 16.00

21. YÜZYIL SAVAŞLARINDA TEKNOLOJİ VE YAPAY ZEKÂ

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Burak Samih GÜLBOY

Askeri İnsan Geliştirme Teknolojileri: Savaşın Doğasını ve Niteliğini Değiştirebilir Mi?

Prof. Dr. (E) Tuğgeneral Fahri ERENEL – İstinye Üniversitesi

Zihinsel Manipülasyon ve Bilişsel Savaş, Nörosilahların Gelecekteki Rolü

(E) Tank Albay Turhan BAŞCOŞKUN - ALP Uluslararası Strateji Analiz Merkezi

Rusya - Ukrayna Savaşı'nda Yapay Zekâ Teknolojisinin Kullanımı

Prof. Dr. Aşkın İnci SÖKMEN ALACA

Keşif-Gözetleme Sistemleri, Yapay Zekâ Destekli İstihbarat Oluşturma ve Karar Verme Süreçlerine Entegrasyonu

(E) Albay Ersin AKTÜRK - ALP Uluslararası Strateji Analiz Merkezi

Nöroteknolojinin Gölgesinde Bilişsel Savaş: Nörosilah ve Nörosavaş Konsepti

Sistem Mühendisi Caner SEÇKİN - ALP Uluslararası Strateji Analiz Merkezi

Kapanış Oturumu: 16.15 – 17.30

**OTURUM KONULARI KAPSAMINDA SERBEST TARTIŞMA:
YOL HARİTASI**

**Oturum Başkanı: Prof. Dr., (E) Tuğgeneral Oktay BİNGÖL,
Kongre Başkanı**

KONGRE DÜZENLEME KURULU

**Oktay Bingöl, Prof. Dr., (E) Tuğgeneral, İstanbul Arel Üniversitesi
(Kongre Akademik Başkanı)**

**Ali Bilgin Varlık, Doç. Dr., (E) Kurmay Albay, İstanbul Arel Üniversitesi
(Kongre Yönetici Başkanı)**

Yunus Karaağaç, Dr., İstanbul Arel Üniversitesi

Erol Işıkçı, Dr., (E) Albay, OSTİM Teknik Üniversitesi

**Hasan Yılmaz, Doktora Adayı, (E) Albay, Karadeniz Teknik
Üniversitesi**

Elif Üçerli, Arş. Gör., İstanbul Arel Üniversitesi

Deniz Kaynak, Arş. Gör., İstanbul Arel Üniversitesi

KONGRE BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Ahmet Ateş, Dr. Öğr. Üyesi, Iğdır Üniversitesi

Ahmet Berat İlhan, (E) Dz. Albay, HAVELSAN

Ahmet Yavuz, (E) Tümgeneral

Alaettin Sevim, (E) Tuğamiral

Alpaslan Erdoğan, (E) Korgeneral

**Alptekin Tartıcı, Dr., (E) Kurmay Albay, Milli Savunma
Üniversitesi Misafir Öğretim Üyesi**

**Anıl Çağlar Erkan, Dr. Öğr. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy
Üniversitesi**

**Arda Mevlütoğlu, Uzay Mühendisi, Savunma ve Havacılık Teknolo-
jileri, Tedarik Programları ve Sanayi Politikaları Uzmanı**

Atakan Konukbay, Dr., (E) Albay, HAVELSAN

**Aytekin Cantekin, Dr., (E) Albay, Kara Harp Okulu Misafir
Öğretim Üyesi**

Başar Baysal, Doç. Dr., Ankara Bilim Üniversitesi

Burak Samih Gülboy, Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi

**Burak Şakir Şeker, Doç. Dr., (E) Dz. Yüzbaşı, Ankara Hacı Bayram
Veli Üniversitesi**

Bülent Durgun, Doç. Dr., (E) Albay, İstanbul Arel Üniversitesi

**Can Kasapoğlu, Dr., EDAM Güvenlik ve Savunma Araştırmaları
Direktörü**

**Celalettin Yavuz, Prof. Dr., (E) Deniz Kurmay Albay, World of
Türkiye Gazetesi**

Cem Okyay, (E) Tuğamiral

Cenk Özgen, Doç. Dr., Giresun Üniversitesi

**Ceyhun Çiçekçi, Dr. Öğr. Üyesi, Tekirdağ Namık Kemal
Üniversitesi**

Doğan Şafak Polat, Doç. Dr., (E) Albay, İstanbul Kent Üniversitesi

Emrah Özdemir, Doç. Dr., (E) Jandarma Albay, Kara Harp Okulu

Eray Erkin, (E) Deniz Kurmay Albay

Ergin Saygun, (E) Orgeneral

Ertan Beşe, Prof. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi

Ethem Büyükişık, (E) Tümgeneral

Fahri Erenel, Prof. Dr., (E) Tuğgeneral, İstinye Üniversitesi

Fikret Birdişli, Prof. Dr., İnönü Üniversitesi

**Gökhan Ak, Dr., (E) Deniz Kurmay Albay, İstanbul Topkapı
Üniversitesi**

Gökhan Koçer, Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi

Gökhan Sarı, Prof. Dr., (E) Jandarma Albay

Hakan Eraydın, (E) Tuğamiral

Haldun Solmaztürk, Dr., (E) Tuğgeneral

Hasan Özyurt, (E) Tümamiral, METEKSAN

**Hüseyin Fazla, Dr., (E) Hv. Pilot Tuğgeneral, Stratejik Araştırmalar
Merkezi (STRASAM) Başkanı**

**Hüsmen Akdeniz, Dr., (E) Tümgeneral, Rumeli Balkan Stratejik
Araştırmalar Merkezi**

**İlhami Binali Değirmencioğlu, Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Beykent
Üniversitesi**

Kaan Kutlu Ataç, Dr. Öğr. Üyesi, Mersin Üniversitesi

Kadir Varoğlu, Prof. Dr., Başkent Üniversitesi

**Kemal Eker, Dr., (E) Deniz Albay, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
Levent Köse, (E) Tuğgeneral**

Levent Uzunçibuk, Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Arel Üniversitesi

**Mehmet Alkanalka, Dr., (E) Kurmay Albay, İstanbul MEF
Üniversitesi**

**Mehmet Çanlı, Dr., (E) Kurmay Albay, Kara Harp Okulu Misafir
Öğretim Üyesi**

**Mehmet Kurum, Dr., J.Kd.Alb., Jandarma ve Sahil Güvenlik
Akademisi**

Mehmet Şahin, Doç. Dr., Kara Harp Okulu

Mesut Özel, Dr., (E) Tümamiral, İstanbul Kent Üniversitesi

Murat Ağdemir, Dr., (E) Albay

Nazım Altıntaş, (E) Korgeneral

**Nihat Kökmen, (E) Korgeneral, Ekonomi ve Dış Politika Araştırma-
lar Merkezi**

Nihayet Ünlü, (E) Tuğgeneral

Nuri Şen, (E) Albay

Öner Akgül, Doç. Dr., Milli Savunma Üniversitesi

Özgür Tüfekçi, Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi

Özlem Kayhan Pusane, Prof. Dr., Işık Üniversitesi

Rıza Bayrak, Doç. Dr., OSTİM Teknik Üniversitesi

Rafet Kılıç, (E) Tümgeneral, ALP-USAM Başkanı

Saffet Akkaya, Dr. Öğr. Üyesi, (E) Kurmay Albay, Çağ Üniversitesi

**Sait Yılmaz, Prof. Dr., (E) Kurmay Albay, İstanbul Esenyurt
Üniversitesi**

**Savaş Biçer, Doç. Dr., (E) Kurmay Albay, İstanbul Nişantaşı
Üniversitesi**

Şebnem Udum, Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi

Tahir Bekiroğlu, Dr., (E) Korgeneral

**Tarık Özkut, Dr. Öğr. Üyesi, (E) Tümgeneral, İstanbul Okan
Üniversitesi**

Uğur C. Özgöker, Prof. Dr., İstanbul Arel Üniversitesi

Uğur Güngör, Prof. Dr., (E) Albay, Başkent Üniversitesi

**Ulaş Pehlivan, Dr., (E) Albay, Terörizm ve Radikalleşme ile
Mücadele Araştırma Merkezi**

Yakup Battal (E) Tuğgeneral

Yalçın Sarıkaya, Prof. Dr., Giresun Üniversitesi

1. GÜN

1. OTURUM

**SAVAŞIN DOĞASINDAKİ DEĞİŞİMLER, HARP
PRENSİPLERİ, KUVVET OLUŞTURMA VE STRATEJİ**

09 Mart 2024

Saat: 10.45-12.30

**Oturum Başkanı:
(E) Korgeneral Nazım ALTINTAŞ**

CLAUSEWITZYEN TEORİ VE “MODERN SAVAŞ”: CLAU- SEWITZ’İN SAVAŞ TEORİSİNİN “MODERN” SAVAŞIN YENİ BOYUTLARININ VE ARAÇLARININ TESPİT VE TANIMINA KATKISININ ANALİZİ

Burak Samih GÜLBOY

ÖZET

Carl Von Clausewitz “Savaş Üzerine” adlı eserinde kurguladığı savaşın “teorik” ve “gerçek” yapılarının felsefi tartışmasına aktararak zaman ve mekânın ötesinde bir savaş teorizasyonu oluşturmayı başarmıştır. Clausewitz’in savaş üzerine kurguladığı teorik yaklaşım, ulus devletlerin iletişim içinde buldukları uluslararası yapıda aralarındaki çatışmanın organize edilebilmesi için temel teşkil eden bir temel oluşturmaktadır. Bu sav temel alındığında Clausewitzyen teori, savaşın doğasını teşkil eden çatışma üzerine önemli tespitleri ile öne çıksa da teorinin siyasal kurgusunda yer alan ve savaşın yapısındaki değişimi açıklamaya yönelik olarak çatışmanın organize edilmesi ile ilgili olan kurulum, araçları ve biçimi teknoloji ile hızla değişen modern savaş evrenini açıklamak için halen hizmete hazırdır.

Clausewitz’in karşıtların birliği üzerinde tanımladığı mutlak savaş ve gerçek savaş ikilemi ve çatışmanın organize edilmesi yönündeki üçgen kurulumu, Soğuk Savaş ertesinde aktör, araç, alan ve boyut tanımları bulanıklaşan savaş olgusunun yeniden tanımlanmasına halen katkı yapacak oranda yetkindir.

Bu sunumun amacı Clausewitz’in savaş ile ilgili felsefi kurulumlarını ele alarak, modern savaşın değişen yapısını analiz etmek ve savaşın devletlerarasında “siyasetin başka araçlarla devamı” karakterini güncellemenin mümkünüğünü ve gereklüğünü göstermektir.

Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, b.gulboy@gmail.com

YENİ “SAVAŞ-ÖTESİ” PARADİGMA VE “HAKLI SAVAŞ”IN DEĞİŞEN KURAMI: UKRAYNA-RUSYA SAVAŞI ÖRNEĞİ

Gökhan AK

ÖZET

Uzunca bir belirsizlikten sonra, 24 Şubat 2022 tarihinde Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri'nin Ukrayna topraklarına karşı gerçekleştirdiği saldırılar ile başlayan askeri operasyonun, uluslararası ilişkiler ve savaş kuramları bağlamında “savaş-ötesi (beyond-war)” olarak kavramsallaştırılabilecek yeni bir paradigmaya uygun örnek teşkil ettiği savlanabilir. Bu savlamadaki başlıca etmenlerden ilkinin, Rusya'nın Ukrayna gibi egemen bir devlete karşı giriştiği bu saldırıların temelinde herhangi bir rasyonel “savaş nedeni”nin olmaması; ikincisinin ise, Rusya'nın Ukrayna'nın egemen devlet hakları hilafına yaptığı saldırıları sonlandırmak amacıyla öne sürdüğü talepler olduğu göze çarpmaktadır. Dolayısıyla söz konusu etmenlerin, günümüzde artık uluslararası silahlı çatışmaların ortaya çıkış nedenlerinin bir “savaş-ötesi” anlayıştan kaynaklandığının temel göstergeleri olduğunu söylemek mümkündür. Bu önermeye ilaveten, Rusya'nın Ukrayna topraklarına başlattığı silahlı saldırıların zamanla bir savaş ve kısa bir süre sonra da bir “işgal savaşı” halini alması ve Rus Silahlı Kuvvetleri'nin Ukrayna topraklarında uluslararası silahlı çatışma ve savaş hukukuna göre sivillere yönelik yasaklanmış saldırıları her geçen gün artırması, “haklı savaş” konseptinde gerek kuramsal gerekse kavramsal bağlamda bazı değişikliklere yol açtığını savlamak da mümkündür. Dolayısıyla, esas olarak kapsamı Rusya-Ukrayna savaşı ve savaş kuramları; konusu Rusya'nın Ukrayna'ya başlattığı savaş, haklı savaş ve yeni “savaş-ötesi” paradigma olan bu araştırmanın amacı, gerek yeni “savaş-ötesi” paradigma, gerekse “haklı savaş”ın mevcut kavramsal ve kuramsal çerçevesinde Rusya-Ukrayna savaşı özelinde göze çarpan değişim ve dönüşümler üzerine çeşitli analitik irdeleme, çözümlenme ve tespitlerde bulunmaktır.

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Topkapı Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, gokhanak@topkapi.edu.tr

Esas olarak nitel araştırma metodolojisini benimseyen bu araştırmada, doküman ve içerik analizleri ile yorumsamacılık gibi bilimsel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Savaş, Savaş Ötesi Paradigması, Haklı Savaş Teorisi, Rusya-Ukrayna Savaşı.

YENİ SAVAŞ YÖNTEMLERİNDE MEDYA VE EKONOMİK GÜÇ

Mehmet Tuğtigin ŞEN

ÖZET

Klasik konvansiyonel savaşların amacı, ağırlıklı olarak düşmanı yıpratmak ve imha etmek üzerineydi. Düzenli ordular ile kitle imha silahları kullanılmadan çatışmayı sürdüremeyecek hale getirmek için düşmanın ve malzemesinin üzerine güçlü patlayıcılar atılır ve de düşman ülke toprakları fiilen ele geçirilirdi. Ancak son yıllarda kitle imha yeteneğine sahip güçlü silahların ortaya çıkması ile yani roket, füze ve nükleer sistemler savaşların şeklini değiştirmiştir.

Şu andaki dünyadaki roket, füze ve nükleer silahlar durumu göz önüne alındığında artık ülkelerin birbirleri ile eski klasik konvansiyonel savaşları yapmaları imkânsızlaşmaktadır. Çünkü askeri yönden en zayıf ülkeler bile teknolojik olarak uzun menzilli roket ve füze sistemleri ile güçlü devletleri etki altına alabilmektedirler. Hele güçlü devletler olarak bildiğimiz Amerika (ABD), Rusya, Çin ve Batılı devletlerin birbirleri ile mevcut roket, füze ve nükleer sistemleri ile savaşmaları taraf devletlerin sonuçta tamamen yok olmalarına sebep olacaktır. Böyle büyük bir tehlikeyi güçlü devletler göze alamamaktadırlar.

Son 30 yıllık yakın tarih incelendiğinde artık savaşların gerçek harplerden ziyade bölgesel, etnik dini kökenli, gayri nizami ve psikolojik harp ağırlıklı olarak icra edildiği görülmektedir. Asıl hedeflerin ise ekonomiyi ve enerji kaynaklarını ele geçirmeye yönelik olduğu görülmektedir.

Bu yeni savaşlarda dűřman akıl ve bilimi; devletleri, milletleri ve ordularını yok etmek için yapacağı silahlar ve kullanacağı askerler yerine, tek mermi dahi atmadan ve hiçbir kayıp vermeden hedef devletleri, milletleri ve ordularını kendi menfaatlerini sağlamasına aracı olmaları için kullanmaktadır.

Ekonomi ve medya yolu ile dűřman hiçbir silah kullanılmadan kendi içinde çatışmaya ve bölünmeye sürüklenebilir. Ekonomi ve medya ile hedef ülke etkisiz hale getirilebilir ve kendisinden istendiği gibi davranışa zorlanabilir. Böyle savaşlar maliyet-etkinlik analizi çerçevesinde incelendiğinde çok ucuz ve etkinliği konvansiyonel harbe göre çok daha fazladır. Bu yeni savaşların metotları çoktur ve halen geliştirilmektedir.

WhatsApp, 4 Ocak 2021 tarihinde kullanıcılarına yeni gizlilik İlkesini açıklamış ve bu açıklama ile isimlerini vermeden başta Google, Facebook, Twitter, LinkedIn, Amazon, Apple olmak üzere burada isimlerini saymaya yer bulamayacağımız işletmeler, gizli istihbarat güçleri ve Amerika başta olmak üzere bazı devletler tarafından hepimizin izlendiğini üstü kapalı itiraf etmiştir. “İslamofobi”, Türkiye’de yeni kullanılmaya başlayan bir kavram olup, mana olarak İslâm’dan korkutma, İslâm karşıtlığı veya İslâm dűřmanlıđı anlamlarını taşımaktadır. “İslamofobi” de ana yöntem olarak kullanılanlar ise yalan haber, nefret söylemi ve küfürdür. Bu maksatla en etkin kullanılan vasıta ise medyadır.

Bugün dünyada ekonomiyi ve medyayı hedefleri doğrultusunda en etkin kullanan güç ABD’dir. Ancak ABD’yi sermayeleri ile gizliden yönetmeye çalışan ve İsrail’i daima koruyan büyük medya ve sermaye sahipleri bulunmaktadır. Bu bildiride ekonomik gücü ve medyayı en etkin kullanan güçlerin Amerika’daki ve dünyadaki etki alanları ile Amerika ve İsrail’in Ortadoğu’daki hedefleri sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Savaş, Ekonomi, Medya, İsrail, Amerika.

HARP PRENSİPLERİ ÇERÇEVESİNDE TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN TÜRK KARA SINIRLARININ KORUNMASINA ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Özkan KANTEMİR, Yavuz GAZİBEY, Altan ÖZKİL

ÖZET

1. Amaç: Bu çalışmada, harp prensipleri çerçevesinde Türk kara hudutlarının güvenliğinin sağlanmasında teknolojik gelişmelerin etkileri incelenmiştir.

2. Önem: Atatürk'ün tanımıyla hudut, "bir milletin namus ve şerefine korunduğu yer"dir. Hudut güvenliği, sıklıkla yasadışı düzensiz göçmen haberleriyle gündeme gelen ve sağlıklı ve seviyeli tartışmalar yapılmadan hakkında yargılara varılan bir konudur. Türk kara sınırlarının korunması görevi ilgili mevzuat gereği Kara Kuvvetleri Komutanlığına verilmiştir. Çalışmada Türk kara hudutlarındaki sınır güvenlik sistemlerinin etkileri harp prensipleri açısından incelenmiş ve alınan dersler belirlenmiştir.

3. Yöntem: SWOT analizi ile alan uzmanı görüşleri incelenmiştir.

4. Sonuçlar:

- Hudut emniyet faaliyetleri, Türk Kara Kuvvetleri personelinin üstün gayret ve fedakârlıkları ile icra edilmektedir.

- Her hudut karakolunun sorumluluk sahası farklı yaklaşımlar gerektirir. Standart bir anlayış yerine, özgün çözümler üretilmelidir. Hudut birliklerinin teşkilatları, teçhizatları, eğitimleri, özlük hakları ve mevzuatı gözden geçirilmelidir.

- Hedef prensibi kapsamında hudut hizmetleri ile ilgili çok sayıda kurum ve kuruluşun sorumluluğunun bulunması, ilgili paydaşların aynı vizyonu içselleştirmelerini güçleştirmektedir.

- Hudut hizmetlerinde taarruz prensibinin uygulanması ön alıcı yaklaşımları ve bu amaçla geliştirilecek teknolojik araçları gerektirmektedir.

Dr., HAVELSAN, okantemir@gmail.com , Dr. Yaşar Üniversitesi , Dr., Atılım Üniversitesi

- Taktik seviyede emniyet, baskın ve manevra prensipleri birlikte değerlendirilmelidir.

- Hudutta kuvvet tasarrufu prensibinin uygulanması zordur. Sıklet merkezi prensibinin gerektirdiği kaynaklar hudut birliklerinin organik kuruluşları dışındaki kaynaklardan sağlanmalıdır.

- Sınır güvenlik sistemleri basitlik prensibi ışığında teknolojik açıdan birbirleri ile karşılıklı olarak kullanılabilirliklidir.

- Sınır güvenliği alanında emir komuta birliği prensibi ışığında geliştirilecek ve kullanılacak sistemler bağlamında teknoloji yönetimi faaliyetlerinin uygulanması gerekmektedir.

5. Öneriler:

- Hudut güvenliğine projeler teknoloji yönetiminin gerektirdiği bilimsel, ihtiyaca yönelik, maliyet etkin, karşılıklı çalışabilecek sistemlerin gelişmesine öncelik verilecek şekilde gerçekleştirilmelidir.

- Paydaşların arasındaki sinerjinin sağlanması maksadıyla hudut mevzuatı sadeleştirilmelidir.

- Hudut birliklerinin silah kullanma yetkileri de dâhil olmak üzere angajman kuralları sadeleştirilmelidir.

- Hudut birlikleri görev yaptıkları sorumluluk sahasına özgü şekilde teşkil ve teçhiz edilerek eğitilmelidir.

- Hudut birliklerinin ağ merkezli harp yaklaşımı ile kullanılmasını sağlayacak komuta kontrol sistemleri geliştirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Hudut güvenliği, sınır fiziki güvenlik sistemleri, harp prensipleri, teknoloji yönetimi.

TEKNOLOJİK GELİŞMELER IŞIĞINDA GELECEĞİN ASKERİ TEŞKİLAT YAPISI

İsmail TOPAK

ÖZET

Teknolojik gelişmelere bağlı olarak askeri teşkilatların yapısal ve bağlamsal boyutlarında değişimler meydana gelecektir. Söz konusu gelişmeler askeri organizasyonların büyüklük, dış çevre, hedefler ve stratejiler, kültürel boyutlarını derinden etkilerken; mevzuat, uzmanlaşma, standardizasyon, hiyerarşik yapı, merkezileşme ve profesyonellik gibi iç dinamiklerinde süregelen anlayışı uyumlandırma zorunluluğunu ortaya çıkaracaktır.

Blok zincir teknolojisinin güvenli komuta kontrol sistemleri için kullanılabilirliği ön plana çıkacak, yapay zekânın yaygınlaşmasıyla birliklerin ölçeği, yönetim biçimi ve iletişim şekilleri değişebilecektir.

Halen birçok alanda kullanılan yapay zekâ destekli otonom silah ve sistemlerin; askeri birlikleri daha esnek ve özerk hale getirmesi, komutan rolünde dönüşümleri ortaya çıkarması ve daha küçük ancak öldürücülüğü yüksek birliklerin önemini artırması kaçınılmazdır.

Bu kapsamda, teknolojik gelişmelerin askeri kültürde ortaya çıkaracağı dönüşüm sadece teknolojik bağlamda kalmayacak aynı zamanda yapısal dönüşümleri de beraberinde gerektirecektir.

Anahtar Kelimeler: Gelecek, yapay zekâ, otonom sistemler, organizasyon yapıları, değişim.

POST-MODERN DÖNEMDE DEĞİŞEN GÜVENLİK KONSEPTİ

Prof. Dr. Fikret BİRDİŞLİ

ÖZET

Teknolojik gelişmeler ve sosyo-politik değişimler savaş, çatışma ve ittifaklar gibi güvenliğin temel konsepti üzerinde her zaman etkili olmuştur. Nitekim içinden geçtiğimiz süreçte kurallara dayalı uluslararası sistem ve genel güvenlik konsepti üzerinde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Bu bağlamda konvansiyonel savaşlar yerini hibrit savaşlara; bölgeler arası çatışmalar yerini bölge içi çatışmalara; stratejik amaçlı ittifaklar ise yerini esnek (resilient) ve duyarlı (responsive) ittifaklara bırakmaktadır. Bu nedenle geleceğe yönelik askeri planlamalar, post-modern teoriler ve güvenlik stratejileri dikkate alınarak yapılmalıdır. Bu bağlamda tehdit dengesi, yeni çevreleme, ön alıcı savunma, barışçıl penetrasyon, kültürel angajman, sınır ötesi muhalefet gibi stratejiler askeri planlamaya dahil edilmelidir.

Uluslararası alanda yaşanan değişimler sadece, fonksiyonel açıdan değil epistemolojik açıdan da sonuçlar üretmektedir. Örneğin, Uluslararası İlişkilerde yer alan klasik egemenlik anlayışı ve anarşi tanımı çoktan aşınmaya başlamıştır. Güvenlik İkilemi (security dilemma) yerine ise artık “Güvenlik Paradoksu” konuşulmaktadır.

Bu çerçevede bu çalışmanın amacı güvenlik çevriminde yaşanan değişimlere dikkat çekerek yeni döneme uygun kavramların tanımı üzerinden askeri planlamada dikkate alınması gereken bir teorik çerçeveyi betimlemek ve bağlamda bir projeksiyon geliştirmektir.

Anahtar Kelimeler: Post-modernizm, uluslararası güvenlik, güvenlik ittifakları, post-modern güvenlik.

Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler, fikret.birdisli@inonu.edu.tr

1. GÜN

2. OTURUM

**KOMUTA-KONTROL, MUHABERE, BİLGİ
SİSTEMLERİ VE İSTİHBARAT**

09 Mart 2024

Saat: 13.00 – 15.00

**Oturum Başkanı:
(E) Tümgeneral Ahmet YAVUZ**

DENİZALTI SAVAŞ YÖNETİM SİSTEMLERİNDE KARAR ODAKLI YAKLAŞIM

Eray EKİN

ÖZET

Askeri yeteneklerin geliştirilmesinde temel başlangıç noktasını harekât ihtiyaçlarından doğan gereksinimler oluşturulmaktadır. Bu kapsamda denizaltı savaş yönetim sistemlerinin tarihsel gelişimi incelendiğinde de bahse sistemlere yönelik gereksinimlerin dönemin harekât ihtiyaçlarından kaynaklandığı görülmektedir. Özellikle soğuk savaş sonrası dönem beraberinde tek kutuplu bir dünya düzenini getirirken savaş/çatışma alanları terörle mücadele veya düşük yoğunluklu harp uygulamalarının ön plana çıktığı bir harekât ortamına evrilmiştir. Bu durum beraberinde teknolojik açıdan güçlü tarafın muhabere, tespit, teşhis ve istihbarat sistemleri başta olmak üzere harekâtın komuta kontrolü üzerinde kritik olan sistemleri büyük bir hareket serbestisi içerisinde kullanabilmesi esnekliğini sağlamış ve ağ merkezli yaklaşım harp doktrinleri içerisinde ön plana çıkmıştır.

Ancak tek kutuplu düzenden çok kutuplu düzene geçtiğimiz bu dönemde çatışma/savaşlar yavaş yavaş birbirine denk kuvvetlerin mücadelesi haline gelmeye başlamıştır. Bu dönem harpleri arasında önemli bir yer tutacağı değerlendirilen ve içinde bulunduğumuz dönemin harekât ihtiyaç/isterlerine yön vereceği kıymetlendirilen Ukrayna/Rusya savaşında elektronik harp uygulamaları ön plana çıkmıştır. Harbin başlangıcından bugüne kadar geçen süre içerisinde daha önce büyük bir serbestiyet içinde kullanılabilen komuta kontrol sistemleri ile keşif-gözetleme-istihbarat sistemlerinin kullanımında bazı kısıtlar ile karşılaşılmaya başlandığı gözlenmektedir. Bu yeni durum, ağ merkezli harp doktrinlerinin tam olarak işletilemeyebileceği gerçeğinden hareketle yeni harp doktrin ve konseptlerinin geliştirilme ihtiyacını doğurmuş ve bu kapsamda bahse konu harekât ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde Karar Odaklı Harp yaklaşım geliştirilmiştir.

(E) Dz. Kur. Alb., Savunma Sanayii Uzmanı, erayekin71@gmail.com

Denizaltı harbinin de harekâtın gerçeklerinden etkilendiği göz önüne alındığında denizaltı harekâtının sevk ve idaresi maksadıyla kullanılan komuta kontrol sistemlerinin bu yeni yaklaşıma hizmet edecek şekilde ne tür harekât gereksinimlerini karşılamaları gerektiği sorusuna cevap arılan bu bildiride öncelikle denizaltı savaş yönetim sistemlerinin tarihsel gelişimi dönemin harekât ihtiyaçları çerçevesinde incelenmiştir. Daha sonra karar odaklı harp temelli ve yenedünya düzeninin harekât ihtiyaçlarına cevap verebilecek harekât doktrini incelenmiş ve son olarak bu yeni harekât doktrininin denizaltı savaş yönetim sistemlerine ne tür değişiklikler getireceği ve ilave hangi yeteneklere ihtiyaç duyulabileceği ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Komuta Kontrol, Denizaltı Savaş Yönetim Sistemi, Karar Odaklı Harp, Ağ Merkezli Harp.

GELECEK DÖNEMDE İNSANSIZ SUALTI ARAÇLARI VE KOMUTA KONTROL İHTİYAÇLARI

Ahmet Berat İLHAN

ÖZET

Sualtı harekât ortamında insansız sualtı araçlarının sayısı hızla artmaktadır. Kazanılan yeteneklere ilave olarak artan unsur sayısı ve görev çeşitliliği, “harekâtın alışılacağı şeklindeki komuta kontrolünün” değerlendirilmesini gündeme getirmektedir.

Sözlü bildiride yaşanmakta olan güncel olaylardan örneklerle deniz güvenliğinin önemi vurgulanmış, “Yeni ve Oyun Değiştiren Teknolojiler” kapsamında geliştirilmekte olan “İnsansız Sualtı Araçları”nın kullanım alanları, çalışma ortamları ve kısıtları hakkında bilgi verilmiştir.

Müteakiben, deniz harekât ortamının sualtı boyutuna; harbin seviyeleri ile harekât ortamı sınıflandırması açısından bakılmış ve yakın gelecekte karşılaşılması muhtemel harekât ihtiyaçlarının komuta kontrole olan etkisine ait öngörü ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sualtı Harekâtı, İnsansız Sualtı Araçları, Yeni ve Oyun Değiştiren Teknolojiler, Komuta Kontrol.

21. YÜZYILDAKİ İSTİHBARAT BAŞARISIZLIKLARI VE GEREKSİZ SAVAŞLAR *Mehmet ALKANALKA*

ÖZET

07 Ekim 2023'de Hamas'ın İsrail'e sürpriz saldırısı ile başlayan ve bir insanlık trajedisine evrilen savaş ile istihbarat başarısızlığı konusu tekrar gündeme geldi. Hamas'ın bu saldırısı İsrail Başbakanı tarafından İsrail'in 11 Eylül'ü olarak tanımlandı. Bu bildiride istihbarat başarısızlığı konusu bu iki olayın karşılaştırmalı vaka çalışması yöntemiyle analiz edilmektedir. İstihbarat başarısızlığının ana nedenleri arasında haber toplanmasındaki yetersizlik, istihbarat çarkının bir bölümündeki eksiklik veya yanlışlık, istihbaratın siyasallaşması, karar vericilerin kendilerine sunulan istihbaratı önemsememeleri veya tedbir almadaki yetersizlikleri ve istihbarat örgütleri arasındaki koordinasyon eksiklikleri bulunmaktadır. ABD'nin iç istihbaratı açısından koordinatör kurumu FBI iken dış istihbarattan sorumlu kurumu ise CIA'dir. 9/11 saldırısı sonucu kurulan araştırma komisyonunun bulgularına göre; ABD Başkanının günlük briefinglerinde ABD'de terör saldırısı yapılacağına ilişkin istihbaratın defalarca ABD Başkanına sunulduğu, ayrıca 11 Eylül 2001'den hemen önce 06 Ağustos 2001 tarihli istihbarat raporunda teröristlerin sivil uçakları bir füze gibi kullanarak ticari ve devlet binalarına yönelik saldırı ihtimalinin belirtildiği ortaya çıkmıştır. Bazı akademisyenler ise CIA ve FBI'ın farklı çalışma yöntemleri ve bilgiyi saklama alışkanlıkları yüzünden birçok istihbarat başarısızlığının ortaya çıktığı bu iki kurum arasında daha iyi bir koordinasyon yapıldığı takdirde 9/11'in önlenebileceğini iddia etmektedir. İsrail'in iç istihbaratından Şin Bet, dış istihbaratından MOSSAD ve askeri istihbaratından ise AMAN sorumludur. Hamas'ın 07 Ekim saldırısı öncesi Mısır istihbaratı tarafından Hamas'ın olası saldırısı konusunda İsrail Devletinin uyarıldığı bilgisi kamuoyuna yansımıştır.

Dr., Topkapı Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, mehmetalkanalka@yahoo.com.

Her iki saldırı, istihbarat konusunda dünyadaki en fazla bütçeye sahip CIA ile dünyada kendi alanında en iyiler arasında gösterilen MOSSAD'ın itibarını olumsuz yönde etkilemiştir. Sun Tzu'nun yıllar önce belirttiği düşmanını ve kendisini tanıyan girdiği bütün savaşları kazanır sözünün 21. Yüzyılda da geçerliliğini koruduğu, özellikle devlet dışı aktörler söz konusu olduğunda geleneksel bürokratik yapılar ile hareket eden istihbarat teşkilatlarının ve karar vericilerin kendilerine sunulan bilgileri ihmal etmelerinin gereksiz savaşların başlatılmasına ve telafisi imkânsız zararlara neden olduğu bildirinin en önemli sonucudur.

Anahtar Kelimeler: İstihbarat başarısızlığı, Hamas, İsrail, ABD.

21. YÜZYIL SAVAŞLARININ ASKERÎ KARAR VERME SÜRECİNDE SİSTEM YAKLAŞIMININ KULLANILMASI

Hakkı Bahadır ÖZTÜRK

(Sözlü Bildiri)

ÖZET

GİRİŞ

YÖNTEM: Askerî Karar Verme Sürecinde (AKVES) Sistem Yaklaşımı
SİSTEM YAKLAŞIMI KAPSAMINDA ASKERÎ KARAR VERME SÜRECİ MODELİ

Modelin Bileşenleri

Askerî Stratejide Amaç, Vazifenin Maksadı ve Tehdit İlişkisi

Beklenen Durum: Seviyelere Göre Optimum (En Az Zayıyat ve Kaynakla, En Kısa Zamanda) Çıktı

Araçlar: Girdi Olarak Güç Unsurları ve MSAFA

Yöntemler: Stratejinin İnşası

Stratejistin Kontrol Edebildiği İç Değişkenler: ASKERÎ DEHA

Stratejistin Kontrol Edemediği Dış Çevre Değişkenleri: SÜRTÜNME

Bileşenler Arasındaki Etkileşim; Sözlü ve Yazılı Emirler (Komuta), Teklif ve Değerlendirmeler (Geri Besleme)

Tüm Bileşenlerin Birbiriyle Etkileşimi: HARBİN SİSİ

Anahtar Kelimeler: Askerî Strateji, Sistem Yaklaşımı, AKVES, Sür-tünme, Harbin Sisi.

DRONA MONTELİ SENSÖRLER İLE EL YAPIMI PATLAYICI KOMUTA KABLOSU TESPİTİ

Serdal ARSLAN

ÖZET

Günümüzdeki çatışmalar devlet dışı aktörlerle düzenli ordular arasında cereyan eden asimetrik bir savaşa evrilmiş ve bu çatışmalarda El Yapımı Patlayıcı (EYP) kullanımında artış olduğu gözlenmiştir. EYP'ler hem arazide hem de meskûn mahallerde kullanılabilen; ayrıca, hazırlama tekniği sürekli değiştirilerek tespit edilmeleri zorlaştırılmaktadır. Bu durum, dünya genelinde binlerce asker ve sivilin her yıl EYP'ler nedeniyle hayatını kaybetmesine ve yaralanmasına sebep olmakta; ülkeler, EYP'lere karşı önlemler geliştirmek için önemli harcamalar yapmaktadır. Türkiye'deki terör eylemlerinde de EYP'lerin kullanılması, EYP ile mücadelenin giderek daha fazla önem kazandığına işaret etmektedir.

Rusya-Ukrayna ve İsrail-Hamas savaşı örnekleri üzerinden EYP'lerin kullanımının gelecekteki çatışma senaryolarında önemli bir rol oynayabileceği öngörülmektedir. Patlayıcı maddelerin tespitinde, çeşitli faktörlere bağlı olarak en uygun tekniğin seçimi zorlu bir süreçtir. En güçlü orduların bile EYP'leri tespit etmekte zorlanması, yeni teknikler geliştirilmesini gerekli kılmakta, Gazze'deki çatışmalar ve Rusya-Ukrayna Savaşı örnekleri, drona monte edilebilen kablo tespit sistemlerinin EYP ile mücadelede bir yöntem olarak öne çıkabileceğini göstermektedir.

*Danışman (E) Mu. Alb., ALP Uluslararası Strateji Analiz Merkezi (USAM),
sarслан@alpusam.com, info@alpusam.com*

Bu çalışmada drona monte sensörler ile EYP komuta kablosu tespiti üzerine odaklanan yöntemler önerilmiş ve Yapay Açıklıklı Radarlar (SAR), Yere Nüfuz Eden Radar (GPR) ve Kısa Dalga Kıızıl Ötesi (SWIR) sensörler gibi teknolojiler incelenmiş; görüntü işleme tekniklerinin, bahse konu sensörlerden alınan verilerin analizi için nasıl kullanılabilceği üzerinde durulmuş, bu görüntü analizlerin EYP komuta kablosu tespiti başarısını artırabileceği ortaya konulmuş ve mevcut teknolojilerin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Komuta Kablolulu El Yapımı Patlayıcı, yere nüfuz eden radar, sentetik açıklıklı radar, kısa dalga kıızıl ötesi sensör, görüntü işleme.

MUHAREBE SAHASINDA STRATEJİK ETKİYE SAHİP KUVVET ÇARPANI; ANLIK BİLGİ AKIŞI ESASLI KARAR ÜSTÜNLÜĞÜ

Sinan DEĞİRMEN

ÖZET

Günümüz muharebelerinde; uluslararası ilişkilerin, kuvvet kullanmada meşruiyet, kamuoyu desteği, birey hak ve özgürlükleri ile karşılıklı bağımlılığı önceleyen barışçıl eğilimi ve devletlerin savaşın yıkıcılığı ile maliyetinden kaçınma isteğinden hareketle, hasmın imhasından ziyade karar vericilerin etki altına alınarak rızanın inşası amaçlanmaktadır. Rızanın inşasında ise, bilgi ve karar üstünlüğünü de sağlayan, iletişim teknolojileri, anlık görüntü, veri ve bilgi paylaşımı önem kazanmaktadır.

Bununla birlikte dünyanın gözü önünde cereyan eden muharebelerde; her ortama uyum sağlayan, çıkarları doğrultusunda taraf değiştiren devletlerin, devlet dışı aktörlerin ve sivillerin, istediği yer ve zamanda, yetenekleri ölçüsünde, farklı alan ve boyutlarda cereyan eden savaşlara katıldığı, bu katılımın neden olduğu belirsizlik ile teknolojinin muharebeleri şekillendirdiği, dost düşman ayrımı ile barış ve kriz döneminin ayırt edilemediği, her yerin temas hattı olabildiği, yayılma potansiyeline sahip gelişmelerin çok hızlı yaşandığı, öngörülemeyen, çok boyutlu, karmaşık ve belirsiz çatışma ortamında ise, çoğunlukla kendi kendine yetebilen küçük hibrit birliklerin görev odaklı olarak kullanıldığı, bu kuvvetlerin cari durumdaki faaliyetlerinin, medya ve internet yoluyla hızla yayılarak, hedef toplum ve yöneticilerinin kararları ile dünya kamuoyunu yönlendiren stratejik seviyede etkilerinin olduğu görülmektedir.

Danışman (E) Bkm. Kur. Alb., ALP Uluslararası Strateji Analiz Merkezi (USAM), sdegirmen@alpusam.com ,info@alpusam.com

Varsayılan koşullarda, sahadaki komutanlar, çok kısa bir sürede, cari durumda yerel, ancak sonuçları itibariyle küresel krizlere neden olabilecek potansiyeliyle stratejik etkileri sahip kararlar vermek zorunda kalmaktadır. Bu doğrultuda, belirsizliğin doğurduğu bir sonuç olarak “zaman” en önemli planlama ve icra değişkeni, "durumsal farkındalık" kapsamında "durum değerlendirmesi yapabilme yeteneği" kazanılması gereken bir yetenek, durum değerlendirmesinin girdisi olan “geçekçi taktik resmin oluşturulmasına yönelik anlık bilgi akışının sağlanması” ise geliştirilmesi gereken bir kapasite olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu noktada, iyi karar doğru bilgi gerektirdiğinden, operatif ve taktik seviyede yürütülen karar verme sürecinin günümüz muharebelerinin ihtiyaçlarını karşılayabilirliği irdelenerek, stratejik etkiye sahip görev odaklı kendi kendine yetebilen küçük hibrit birliklerin, yüksek durumsal farkındalığını sağlayarak, bilgi ve karar üstünlüğünü tesis edecek, üst karargahlarla eş zamanlı değerlendirme yapılmasına imkân veren karar destek sistemi önerisinde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Anlık Bilgi ve Karar Üstünlüğü, Gerçeğe Yakın Taktik Resim, Durumsal Farkındalık, Durum Değerlendirmesi, Anlık Veri ve Görüntü Paylaşımı.

21. YÜZYIL SAVAŞLARININ STRATEJİSİ: MİLLİ GÜÇ UNSURLARINDA BİLGİ HAREKATININ ARTAN ÖNEMİ

Nihan ATİLA

ÖZET

Savaş stratejilerinin hibritleştiği enformasyon çağında, askeri olmayan araçların rolünün arttığı gözlemlenmekte, bu araçlarda/n bilgi bir güç unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Devletlerin varlığının temeli ve gerçekliliği olan milli güç unsurlarının her birinde yeni nesil medya araçları başta olmak üzere “işlenmiş bilgi” paylaşımının etkisi görülebilmekte; bu bilgi harbine her yaş ve kesimden toplum veya milletlerin maruz kalması/bırakılması ve bu içeriklerin devamlılık arz etmesi ile diplomatik temelde ülkeler aleyhine/lehine argümanlar geliştirilmesine, masada baskı unsuru olarak da kullanılabilmesine kaynak olabilmektedir.

Savaş öncesi bilgi harekâtı ve algı yönetimiyle; dezenformasyon ve malenformasyonun yeni medya araçlarının kolay ve denetimsiz paylaşım ağında çığa dönüşmesi ülke içinde psikolojik etkileri ile toplumda reaksiyonlara zemin hazırlanabilmekte; uluslararası boyutta ise devleti suçlu, güçsüz, istikrarsız göstererek itibarsızlaştırabilmektedir.

Soğuk savaşın güçlü silahı, “istenilen doğrultuda işlenen bilgi”, artık sıcak çatışma ortamlarında da gerek psikolojik üstünlük sağlamaya gerekse uluslararası kamuoyunu etkilemek maksadıyla ucuz, kolay sınırları aşan kitle ve nüfuzu ile sosyal paylaşım platformlarında sistematik paylaşımlarla geleneksel medyaya dahi kaynak olabilmekte, bu sayede devletler hedef ülkelerde kendilerine zemin oluşturabilmektedir.

Gazeteci - Bağımsız Araştırmacı, Global Savunma Dergisi/Editör, nihanatila@gmail.com

Ayrıca sınırsız bilgi akışını sınırları aşarak milyarlarca ulaştırabilen bu dünyada, hedefteki ülke ve tarafsızlar da aynı araçla karşı ülkenin toplumuna aynı etkilerle ulaşabilmektedir. Günümüzde de Rusya-Ukrayna Savaşı ve İsrail- Hamas çatışmalarında farklı stratejiler uygulanarak farklı operatif, taktik ve teknikler öne çıksa da değişmeyen unsur bilgi hareketinin artan önemi olmuştur.

Tüm bunlar ışığında bu çalışmada, hibrit savaş modelinde, bilgi hareketinin milli güç unsurları üzerindeki etkisi ve önemi anlatılmaya çalışılacak, bir güç unsuru olarak enformasyon ele alınacaktır. Ayrıca Primakov dış politika ve Gerasimov askeri doktrinleri çerçevesinde devam eden Rusya-Ukrayna Savaşı, İsrail'in ulusal güvenlik doktrininin temeli olan Be-gin Doktrini ile Ben Gurion Doktrini ve Oded Yinon Planını referans alan İsrail-Hamas çatışmasında "işlenmiş bilgi" örnekleriyle hedef ülkelerin milli güç unsurlarına etkisi değerlendirilecek; ve son olarak OSINT(Açık Kaynaklı İstihbarat) verileriyle medyaya sızdırılan teorik ve pratik misilleme(Retaliation) ve caydırıcılık(deterrence) örneklerine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Milli Güç Unsurları, Bilgi Hârekatı, Psikolojik Hârekat, Hibrit Savaş, İstihbarat, Gerasimov Doktrini, Rusya Ukrayna, İsrail, Hamas.

1. GÜN

3. OTURUM

21. YÜZYIL SAVAŞLARINDA MANEVRA

09 Mart 2024

Saat: 15.15-17.15

**Oturum Başkanı:
Dr., (E) Korgeneral Tahir BEKİROĞLU**

AZERBAJCAN-ERMENİSTAN, UKRAYNA-RUSYA VE İSRAİL-HAMAS ÇATIŞMALARINDA TANKLARIN KULLANILMASI ÇERÇEVESİNDE ALINAN DERSLER

Murat KAYMAKÇILAR

ÖZET

Önce muharebe alanının bugünkü durumu hakkında kısa bir değerlendirme yapılarak tankların bu 3 savaş alanındaki kullanımları, karşılaştıkları tehditler ve kullanım ortamları bu muharebe alanlarında gerçekleşen örnek olaylar üzerinden gidilerek anlatılacak ve sonuçta bir ders çıkartımı yapılacaktır. Sunum çerçevesinde, bahse konu çatışmalardaki/savaşlardaki olaylardan örnekler verilerek savaşın karakterindeki değişimlerin muharebe alanı ihtiyaçları kapsamında tank tasarımlarına getirebileceği muhtemel değişiklik ve ilaveler, keşif, gözetleme, istihbarat, ikaz ve ihbar sistemleri, komuta-kontrol, eğitim, yapay zekâ, otonom sistemler konularıyla olan etkileşimi ve doğrudan etkileri üzerinde durulacaktır.

Sunumun hedefi TSK'nin çalışmalarına rehberlik ederek, yakın gelecekteki muhtemel çalışmalara yapılan hazırlıklar konusunda destek sağlamaktır. Bu kapsamda, konunun kurumsal hafıza ile bağlantısına da değinilebilecektir.

Bu çerçevede sırasıyla;

- Muharebe alanının bugünkü durumu hakkında kısa bir değerlendirme yapılması,
- Bu değerlendirmeye binaen tankların yukarıda sıralanan savaşlar/çatışma alanlarındaki kullanımından ve kullanıldıkları ortamdan bahsedilmesi,

Genel Sekreter (DASA), Savunma Havacılık ve Uzay Enstitüsü Derneği (DASA), Doktora Adayı, Hacettepe Üniversitesi Aite, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, murat175@yahoo.com

- Başlıklar halinde verilecek örnek durumlardan askeri / Tank sınıfı uzman bir bakış açısıyla çıkartılacak derslerin sıralanması,
- Bu olaylardan elde edilen teknik veri ve gözlemler sonucu Tank tasarımı, tanklarda olası modernizasyon ihtiyaçları, kullanımla ilgili ipuçları, tank mürettebatının eğitimi, tank birliklerinin organizasyonları vb konularda barışta eğitim yapan ve savaşa hazırlanan askeri birliklere, tank ve zırhlı araç tasarımı yapan şirketlere / mühendislere ve sahada görev icra eden ancak görevi icabı geniş bir perspektiften bakmadığı için tedbir olarak neler yapılabileceği konusunda mevcut deneyimlerini üretim, teşkilat ve eğitim gibi alanlara teksif etme imkanı bulunmayan kullanıcılara faydalı olabilecek sonuçların ortaya konması planlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muharebe alanı dinamikleri, zırhlı birlik, tank, meskûn mahal, koruma.

**RUSYA FEDERASYONU- UKRAYNA SAVAŞI ÖZELİNDE
ASKERİ YÖNDEN İNCELEME: KUVVET ÇARPANLI VE
STRATEJİK ETKİLİ TAKTİK BİRLİK HAREKÂTI YENİ BİR
TAKTİK HAREKÂT ŞEKLİ Mİ?
“KELEBEK TAKTİĞİ”
Özgür EFE
(Sözlü Bildiri)**

ÖZET

Giriş,
Harbin Nesilleri,
Günümüz Muharebelerinin özellikleri,
Yeni Tanımlar,
Rusya Ukrayna Savaşı,
Kaos Teorisi,
Kelebek Taktiği ve Asimetrik Harp Kavramı,
Sonuç.

Anahtar Kelimeler: Kaos teorisi; kelebek etkisi; asimetrik harp; kelebek taktiği; doktrin; konsept; taktik hareket; güvenlik ve çatışma ortamı.

STALİNGRAD SAVAŞI BAĞLAMINDA İSRAİL'İN GAZZE SALDIRISININ KENTSEL ÇATIŞMA BOYUTU

Özgür BAŞYİĞİT

ÖZET

Almanya için Yıldırım Harbi yöntemi dahilinde kazanılan cephe savaşlarından sonra yürürlüğe soktuğu Stalingrad operasyonu adeta bir dönüm noktası olmuştur. Bu kapsamda 6. Ordunun Dağılması ile birlikte Almanya'nın gerilemesi başlamıştır. Stalingrad Savaşındaki temel sorunlardan biri Alman Hava Kuvvetlerinin şehri bombalaması sonrasında oluşan yıkıntıların doğal bir siper haline gelmemesi ve Alman Birliklerinin bu türlü bir kent savaşına hazır olmamasıdır. Günümüzde Stalingrad'a iklim dışındaki coğrafi etkenler açısından oldukça benzer bir yer olan Gazze'de sürmekte olan kent savaşının dikkat çekici özellikleri vardır. Tsahal tarafından adeta halı bombardımanı ile yerle bir edilen şehre kara birliklerinin girmesine rağmen ilerleme kaydedilememiş, İsrail açısından ve destekçisi ABD birlikleri açısından bir çıkmaz ortaya çıkmıştır. Bu noktada Hamas'ın tamamen yok edilmeyeceğinin farkında olan Tsahal'ın İsrail Hükümetindeki aşırılıkçılar karşısında uzlaşma talep eden konuma gelmesi son derece dikkat çekicidir. Diğer yandan uzun zamandır Gazze Şeridinde gerek Hizbullah'ın askeri eğitimi ile şehir savaşlarına uyum sağlayan Hamas Birliklerinin ulaşabileceği bir zafer olup olmadığı da soru işaretidir. Zira şehir çok büyük bir gıda, su ve akaryakıt ablukası altındadır. Bu kapsamda Hamas Birliklerinin sahip olduğu genel itibariyle hafif ve hafif orta silahlarla mücadeleye ne kadar devam edebilecekleri tartışmalıdır. Bu durumda Hamas'ın önündeki tek seçenek olarak Kızıl Ordu'nun Stalingrad'da yaptığı psikolojik yıkımı esas alan sınırlı ancak yıpratıcı savaş kalmıştır.

*Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Hukuk Fakültesi,
ozgurbasyigit@hotmail.com*

Tsahal askerlerinin önemli bir bölümünün bu türlü bir savaşa hazır olmadığı ortadadır. Dahası genel itibariyle Altı Gün Savaşı ve kazanılan diğer savaşlarda hava gücü ve ABD istihbaratının yoğun desteği ile sonuca ulaşan Tsahal Gazze içindeki Hamas birliklerine ilişkin olarak istihbarattan yoksundur ve kente giren birliklerinin varlığından dolayı da hava gücünü kullanamaz haldedir. Bütün bunlardan çıkan temel sonuç ise 6. Ordu'nun Stalingrad'da yaşadığı hezimetin bir benzerinin Tsahal'ın başına gelme ihtimalinin yüksek olmasıdır. Ancak buradaki tek fark 6. Ordunun sahip olmadığı ikmal hatlarına sonsuz düzey itibariyle İsrail Ordusunun elinde tutmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Kent Savaşı, Hava Bomdardımanı, Psikolojik Harp, İkmal, Cephe Savaşı.

KENTSEL ALANLARDA MUHAREBE: BİLGİ SİSİNDE YENİ ASKERÎ KONSEPT ARAYIŞI

Fikret BAYKALI

ÖZET

Kentsel alanlarda muharebe, savaşların karakterindeki değişimle birlikte literatürde kendisine daha çok yer bulmaktadır. Bu değişimde kentlerin dikey olarak gelişmesi, barındırdığı nüfusun daha yoğun hale gelmesi ve göç hareketleri de çeşitli roller oynamaktadır. Öte yandan kentsel alanlarda muharebelerin harekât temposu artmış ancak karar alma süreçleri aynı oranda hızlanmamıştır. Bunların yanı sıra kentsel savaşta “bilgi sisi”ni azaltmak için teknolojiye istifa eden kuvvetler de kaynak yönetimi, stratejik iletişim gibi farklı disiplinlerden beslenmeye başlamışlardır. Ancak icra edilen operasyonlarda kullanılan ve yüksek maliyetli akıllı silah sistemleri beraberinde bir paradoks oluşturmaktadırlar. Taarruz eden taraf için, ilk veya ikinci vuruşta tehdit imha edilemiyorsa teknolojik üstünlük hususu, harekâtın seyrini, kendisine atfedilen önem nispetinde etkilememektedir. Güdümlü, hassas silahlar ilk vuruşta istenilen etkiyi sağlayamadığında başka bir binada/yapıda yeniden mevzilenme tehdidini beraberinde getirebilmekte ve bu yeni mevzi/bina; tali hasarı ve sivil kayıp potansiyelini de artırabilmektedir. Kent savaşında özellikle savunan taraf için en büyük avantaj, savaşı zamana yayarak kaynak israfına neden olması ve taarruzi kuvvetleri bu zaman zarfında kırılğanlaştırabilmesidir. Zira artık tünel kazma, el yapımı patlayıcı, havan ve keskin nişancı gibi geleneksel yöntemlerin yanı sıra insansız silah sistemlerini içeren yeni savaş teknolojileri de kentsel alanlarda kullanılmaya başlamıştır. Bu bakımdan, modern kentlerde abluka ve taarruzun taktik düzeyde ve teknolojik olarak hangi konsept ve doktrinle icra edileceği büyük bir problem sahasıdır.

Öğr. Gör., Milli Savunma Üniversitesi, Alparslan Savunma Bilimleri Ve Milli Güvenlik Enstitüsü / Güvenlik Araştırmaları Ana Bilim Dalı, fbaykali@kho.msu.edu.tr.

. Bilgi çağında keşif, gözetleme ve istihbarat imkân ve kabiliyetleri artarken, bu çok sayıda verinin çok hızlı bir biçimde yaratmış olduğu “bilgi sisi” ortamı, komuta ve kontrol sistemleri ve yapay zekânın zaten stresli ağ mimarileri üzerindeki etkileriyle birlikte düşünüldüğünde, “savaş”ın daha büyük bir pencereden değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Çalışma bu kapsamda; sayılan bu problemleri tarihsel örnekler üzerinden betimleyerek, geleceğe dair bir projeksiyon sunmayı amaçlamaktadır. Bu projeksiyonda geleceğin harekât ortamı olan kentsel alanlarda, teknolojiden de yoğun bir biçimde istifade eden bir konseptin hangi esaslara dayanması gerektiği üzerine bir inceleme yer alacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Alanlarda Muharebe, Bilgi Sisi, Askeri Doktrin, İnsansız Silah Sistemleri, Yeni Savaş Teknolojileri.

TANKLARIN VE ZIRHLI ARAÇLARIN KULLANILMASI BAKIMINDAN TESPİTLER VE DEĞERLENDİRMELER

Mehmet ÇANLI

ÖZET

11 Eylül 2001 terörist saldırılarının ardından gerçekleşen savaşlarda, tanklar ve zırhlı araçlar her geçen gün daha fazla imha edilmekte ve zırh koruması, hareket kabiliyeti ve darbe etkisi gibi temel üstünlüklerinden yararlanılamamaktadır. Bu durum, “Artık savaşlarda tankların ve zırhlı araçların bir önemi kalmadı mı?” sorusunu gündeme getirmektedir.

Buna, savaş anlayışında meydana gelen değişiklikler sebebiyle bu silahların üstünlüklerinden yararlanılabilecek muharebelerin meydana gelmemesi sebep olmuş gibi görünmektedir. Örneğin, son zamanlardaki savaşlar, ağırlıklı olarak tank ve zırhlı araçlar etkili olarak kullanılmadığı meskûn mahal muharebeleri şeklinde cereyan etmektedir.

Öte yandan, artık savaşlar, hibrit savaş olarak ifade edilen yeni bir boyuta evrilmiştir. Bunun temel özelliği, savaşan tarafların hibrit bir yapıda olmasıdır. Yani klasik orduların yanında özel askeri şirketler, terör örgütleri, aşiretler ve direnişçiler gibi devlet dışı aktörler de savaşın tarafı haline gelmişlerdir.

Savaşın bu değişimi, tank ve zırhlı araçların zaten var olan zafiyetlerini daha da ön plana çıkarmaktadır. Öte yandan, tank ve zırhlı araçlara karşı kullanılan silahlar çeşitlenmekte ve yeni teknolojik gelişmeler sayesinde daha öldürücü hale gelmektedir.

Dr. (E) Kurmay Albay, Misafir Öğretim Elemanı, Milli Savunma Üniversitesi, Kara Harp Okulu Askeri Bilimler Bölümü, mehmetcanli1966@gmail.com

Klasik anti tank mayın ve silahları ile molotof kokteyli gibi oldukça basit ve ucuz silahlarla yeni teknoloji silahların birlikte kullanılması ise tank ve zırhlı araçları bir açmaza sokmaktadır. İHA/SİHA ve yeni nesil tanksavarlar için yeni doktrinler uygulandıkça, bu araçlar neredeyse hareket edemez hale gelmektedirler.

Buna, tank ve zırhlı araçların yapılarında, yeni teknolojiler ve doktrinlere karşı herhangi bir teknik revizyona gidilmemesi sebep olmaktadır. Diğer bir sorun ise birçok ülkenin ordularını, teşkilat ve teçhizat ile taktik, doktrin ve konseptler açısından yeni koşullara adapte edememesidir.

Bu sorunun çözümü için tank ve zırhlı araçların teknik yapıları ile uygulanan doktrin, taktik ve konseptlerde yaratıcı değişiklikler yapılması zorunludur. Bu makalede; tank ve zırhlı araçların muharebe meydanlarında kullanılmasından alınan dersler ve tespit edilen zafiyetlerin telafi edilebilmesi için gerekli tedbirler incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Tank, Zırhlı Araç, Meskûn Mahalde Muharebe, Hibrit Savaş, Tanksavar.

**“ATEŞ, SÜRAT VE BASKIN”
ZIRHLI BİRLİKLER GÜNÜMÜZ MUHAREBELERİNDE ÖNE-
MİNİ YİTİRDİ DİYEBİLİR MİYİZ?”**

*Özgür EFE
(Sözlü Bildiri)*

ÖZET

Giriş,
Konvansiyonel Harp Kavramındaki Değişim,
Zırhlı Birlikler Günümüz Muharebelerinde Önemi Yitirdi mi?,
Yeni Nesil Zırhlı Sistemlerden Beklenen Özellikler,
Zırhlı Birlik Harekât Konseptinin Ana Esasları,
Sonuç.

Anahtar Kelimeler: Geleceğin zırhlı birlikleri, hibrit harekât, zırhlı birlik konsepti, sürat ve manevra, zırh koruması, beka kabiliyeti, ateş gücü, karşılıklı destek.

Danışman (E) Tnk.Alb., ALP Uluslararası Strateji Analiz Merkezi (USAM), oefefe@alpusam.com, info@alpusam.com

SAVAŞ VE ÇATIŞMA ORTAMINDA YER ALTI VE TÜNELLERİN KULLANIMININ STRATEJİK VE TAKTİKSEL ETKİLERİ

Mehmet KURUM

ÖZET

Tarihsel süreçte savaş ve çatışmalarda yer altının ve tünellerin çeşitli şekillerde kullanılmasına rağmen doktrinel olarak yeterince ele alınmadığı görülmektedir. Özellikle 2011’de Irak ve Suriye’de ortaya çıkan DEAŞ yer altını ve tünelleri hem şehir merkezlerinde hem de kırsal alanlarda hem gizlenmek ve korunmak hem de saldırı taktiği olarak kullanmıştır. Ayrıca 24 Şubat 2022 tarihinde Rusya’nın Ukrayna’yı işgal girişimiyle başlayan savaşta yoğun ve kitlesel bombalamaların yapılması, yer altı sığınak ve barınma alanlarının önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde İsrail ordusunun Ekim 2023’ten itibaren Gazze şeridini işgal operasyonunda yaklaşık 500 kilometreyi bulan yer altı ve tünel ağı hem saldırı hem de savunma amacıyla kullanan Filistinli silahlı gruplara karşı istediği başarıyı sağlayamamıştır. Bu kapsamda, bahse konu savaş ve çatışmalarda yer altı ve tünellerin hem düzenli savaşta hem de düzensiz çatışmalarda kullanımının stratejik ve taktiksel boyutlarının incelenmesi önem arz etmektedir. Bir savaş ve çatışma ortamında yer altı ve tünellerin kullanılması hem taktiksel hem de stratejik düzeyde konvansiyonel yer üstü savaşına göre kurgulanmış hasım tarafa asimetric etkiler yaratmaktadır. Bu çerçevede; öncelikle savaş ve çatışma ortamında yer altı ile tünellerin kullanımının tarihsel boyutu ortaya konulacaktır. Müteakiben günümüzde hem devletler hem devlet dışı aktörler tarafından yer altı ve tünellerin kullanımının savaş ve çatışma ortamına etkileri DEAŞ, Ukrayna-Rusya Savaşı ve İsrail’in Gazze işgali üzerinden açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Savaş, Yer altı, Tünel, Strateji, Taktik.

Dr. Öğr. Üyesi., Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Terörizm Araştırmaları Merkezi Müdürü, mkurum@yahoo.com

2. GÜN

4. OTURUM

**21. YÜZYIL SAVAŞLARINDA HAVA HAREKÂTI, DENİZ
HAREKÂTI VE MÜŞTEREK ATEŞ DESTEĞİ**

10 Mart 2024

Saat: 10.00 – 11.45

Oturum Başkanı:

(E) Hava Korgeneral Nihat KÖKMEN

DENİZALTI HARBİNDEKİ GELİŞMELER VE TÜRKİYE’NİN ÇEVRE DENİZLERİNDE DENİZALTI LARDAN KAYNAKLANAN RİSKLER

Alaettin SEVİM
(Sözlü Bildiri)

ÖZET

Denizaltı harbindeki gelişmeler ve Türkiye’nin çevre denizlerinde denizaltılardan kaynaklanan riskler.

Denizaltı harbinin tanımı ve kapsamı

Denizaltı harbinde dünya çapında yaşanan gelişmeler ve teknolojik kazanımlar.

Türkiye’nin çevre denizlerinde denizaltı harbine ilişkin olarak ortaya çıkan proje ve gelişmeler.

Türkiye çevresinde denizaltı harbine ilişkin yaşanan gelişme ve projelerden kaynaklanan riskler.

Türkiye’nin hareket tarzlarına ilişkin öneriler.

Anahtar Kelimeler: Denizaltı, Denizaltı harbi, Denizaltı harbinde yaşanan gelişmeler, Türkiye çevresindeki denizaltı tehdit ve riskleri.

*Öğr. Gör, Kent Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi,
alaettinsevim@yahoo.com*

RUSYA-UKRAYNA SAVAŞINDA HAVA HAREKÂTI YÖNÜYLE TESPİTLER VE ALINAN DERSLER NELERDİR?

Hüseyin FAZLA

ÖZET

24 Şubat 2022 tarihinde başlayan Rusya-Ukrayna Savaşının ilk günlerinde iki taraf da hava kuvvetleri unsurlarını kullanmakla birlikte, savaşın gidişatını değiştirebilecek şekilde modern hava gücü konsept ve uygulamalarını taraflar sahaya çeşitli nedenlerle yansıtamadılar.

Halihazırda savaş durağanlaştı. Cephe savaşına dönüştü. Mevzi kazanımlar, küçük yerleşkeler için verilen karşılıklı mücadelelerle geçen bir savaş görüntüsü var. Önümüzdeki aylarda kısmen bir hareketlenme olabilir.

Ukrayna, Batı dünyasından gelen askeri yardımlar arasında yer alan ATACMS, HIMARS gibi taktik füze sistemleriyle cephe gerisindeki Rus Hava Kuvvetleri üslerini ve tesislerini vurabilmektedir. Ruslar ise zaman zaman taktik ve balistik füzelerle Ukrayna'daki kritik tesis ve merkezleri devre dışı bırakmayı amaçlayan taarruzlar gerçekleştiriyorlar.

Rusya her ne kadar dünyanın ikinci büyük hava kuvvetine sahip olsa da, Rus savaş uçakları çok az kullanılıyor. Ukrayna ise İHA ağırlıklı bir hava gücü stratejisine bağımlı iken, 2024 yılında Hollanda ve Danimarka'dan gelecek toplamda 61 adet F-16 savaş uçağının Ukrayna hava kuvvetlerinin bombardıman ve hava savunma yeteneğini artırması beklenmekle birlikte, zaferi getirebilecek kadar bir etki yaratması beklenmiyor. Ruslar ise klasik mühimmat yerine modern mühimmat kullanımına geçme eğiliminde olduklarının işaretlerini veriyorlar. Ancak bu tür mühimmatı sınırlı sayıda ve seçili hedeflere karşı kullanabileceği değerlendiriliyor.

*Dr., STRASAM Başkanı STRASAM Stratejik Araştırmalar Merkezi,
huseyinfazla65@gmail.com*

Bu çalışmada, Körfez Harbi, 2003 Irak İşgali benzeri son dönem sergilenen hava harekâtı ağırlıklı savaşlarından alınan derslerle birlikte Rusya-Ukrayna Savaşı incelenecek, tarafların hava gücünü kullanma konseptleri ortaya konacak, bu tespitler doğrultusunda hava harekâtı boyutuyla bu savaşta alınan dersler paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: F-16 Savaş Uçakları, İnsansız Hava Araçları, Hassas Güdümlü Mühimmat, Savunma Baskısı, MANPAD, HIMARS, ATACMS, SEAD, Harp Prensipleri, Hedef, İstihbarat, Beka, Hava Savunma, Bombardıman.

DOĞU AKDENİZ'DE GÜÇ REKABETİ: MODERNİZASYON PLANLARININ ÖTESİNDE YENİ DENİZ/HAVA KUVVETLERİ SİLAHLANMA YARIŞI

Mesut ÖZEL

ÖZET

Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından Sovyet Beşinci Eskadra'sının Akdeniz'den çekilmesiyle birlikte diğer küresel güçlerin deniz varlığı da ilk on yılda nispeten azaldı. Soğuk Savaş dönemindeki görevlerinden kurtulan bölgesel aktörler, siyasi faaliyetleri ve hedefleri için Doğu Akdeniz havzasında daha etkin bir donanma ve gambot diplomasisine başvurmaya yöneldi. 1990'lardan sonra Doğu Akdeniz'in küresel deniz taşımacılığındaki geleneksel önemi daha da artarken, Hazar petrolü Ceyhan terminali üzerinden denize ulaştı. Ayrıca Leviathan'da keşfedilen yeni hidrokarbon yatakları bölgesel güç politikalarına yeni bir boyut kazandırdı. Bunun yanı sıra Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da geçmişte yaşanan ve halen devam eden çatışma ve krizler, küresel ve bölgesel güç donanmalarının Akdeniz'de yeniden boy göstermesine olanak tanıdı. Rusya, Suriye krizinin patlak vermesinin ardından Beşinci Eskadra'yı yeniden devreye sokarak Akdeniz'e geri döndü. Bazı kıyıdaşların Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanlarını diğer kıyıdaşların haklarına saygı gösterecek bir yaklaşımdan uzak paylaşım girişimleri, rutin diplomatik uygulamalara sismik/sondaj ve gambot diplomasisinin de eklenmesi sonucunu yarattı. Bölgesel aktörler (İsrail, Mısır, Yunanistan, Türkiye ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi) kendi imkanlarıyla ya da küresel aktörlerin teşvik ve desteğiyle deniz ve hava kuvvetlerini güçlendirmek için önemli modernizasyon programlarını başlattı ya da hızlandırdı. Ayrıca, bazı bölgesel aktörler arasında askeri ve deniz eğitim ve iş birliği faaliyetlerinde de artma eğilimi gözlemlendi.

Dr. Öğr. Üyesi, (E) Tümamiral, İstanbul Kent Üniversitesi

Son beş yılda bölge ülkelerinin deniz gücü ile deniz harekâtına etki edebilecek hava gücünde, bölgesel donanma dengesini etkileyen önemli gelişmeler meydana geldi.

Yakın gelecekte de önemli gelişmelerin yaşanacağı bölgesel aktörlerin modernizasyon programlarından anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, bölgesel aktörlerin, destekleyen hava kuvvetiyle birlikte, donanma yapılanması önümüzdeki beş yıl içinde Doğu Akdeniz'deki güç dengesini değiştirme ve buna bağlı olarak aktörlerin enerji mücadelesindeki hamlelerini etkileme potansiyeline sahiptir.

Bu tebliğde Doğu Akdeniz'e kıyıdaş ülkelerin donanma geliştirme programları, bölgesel deniz gücü rekabeti hakkında fikir vermek ve olası bir çatışmanın önlenmesine çare olacak güven artırıcı önlemlerin araştırılmasına zemin hazırlamak amacıyla ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Akdeniz, Deniz Gücü, Hava Gücü, Silahlanma Yarışı.

MUHAREBELERDE İNSANSIZ HAVA ARAÇLARI VE TOPÇU İŞ BİRLİĞİ

Bülent İNCE

ÖZET

Son dönemlerde insansız hava araçları (İHA) savaşlar, askeri operasyonlar ve terörle mücadele hareketlerinde etkili bir şekilde kullanılmakta ve çok başarılı sonuçlar elde edilmektedir. İHA'lar başlangıçta keşif ve gözetleme maksadıyla kullanılırken, teknolojinin ilerlemesi ile muharebe sahasında topçular için de önemli bir vasıta haline gelmiş ve ileri gözetleyici gibi kullanılmaya başlanmıştır. İnsansız hava araçlarının bu şekilde kullanımını “insansız hava araçları ile tespit edilen hedeflerin topçu ile ateş altına alınması” kavramını ortaya çıkarmıştır.

Artık İHA'lar hedefin yerini hassas şekilde tespit etmekte, topçu atış kontrol sistemleriyle bütünleşmiş biçimde çalışmakta ve yapılan topçu atışlarının düzeltilmesi için gözetleme yaparak, düşmanın daha süratli ve etkili biçimde ateş altına alınmasında önemli bir rol üstlenmektedir.

Bu çalışma insansız hava araçlarının gelişimi ile birlikte ileri gözetleyicilere olan ihtiyacın kalıp kalmadığı sorusuna yanıt vermeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnsansız Hava Araçları (İHA), Topçu Silah Sistemleri, İleri Gözetleyici.

HALEN DEVAM EDEN RUSYA'NIN UKRAYNA'YI ELE GEÇİRME SAVAŞI İLE İSRAİL'İN GAZZE'Yİ ELE GEÇİRME SAVAŞINDA STRATEJİ, OPERATİF, TAKTİK VE TEKNİK TESPİTLER VE DEĞERLENDİRMELER

Ali DENİZLİ

ÖZET

1991'de SSCB'den bağımsızlığını kazanan Ukrayna, bu ülkenin jeopolitik varisi Rusya Federasyonun'dan aradan geçen 30 yıl boyunca kendi güvenliği için ciddi ve yakın tehdit algılamıştır. Nitekim Ukrayna 2000'li yıllar boyunca Batı ile ilişkilerini AB ve NATO'ya üye olmak ve ABD ile özellikle askeri-politik bağlamda yakınlaşma istikametinde yürütmüştür. Kırım'ın ilhakı ve Donbas bölgesindeki Donetsk ve Luhansk'ın ayrılıkçı yapılar olarak ortaya çıkması Ukrayna'nın bağımsızlık ve toprak bütünlüğünü sağlamak için ABD ile ilişkilerini özellikle askeri-politik alanda derinleştirmeye ve bu bağlamda NATO ve AB üyeliğini de sonuna kadar zorlamaya itmiştir. Bu çerçevede, 2014'den sonraki 7 yıl boyunca Ukrayna başta ABD olmak üzere NATO ülkeleri ile gelişmiş silahlar almak ve ordusunu yeniden kurmak dahil, derin askeri iş birlikleri geliştirmiştir. Rusya'nın Ukrayna'yı bu politikaları nedeniyle kendisine yönelik bir beka tehdidi olarak görmeye başlamasına neden olarak, önce Ukrayna toprak bütünlüğünü bozacak ilhaklar gerçekleştirmesi, sonra da 24 Şubat 2022'de doğrudan askeri saldırı başlatmasıyla sonuçlanmıştır.

Rusya'nın 24 Şubat 2022'de Ukrayna'ya yönelik saldırılarını hem bu ülkeyle sahip olduğu doğu ve güney sınırları boyunca, hem de kuzeydeki Belarus üzerinden başlatmıştır. Rus füzeleri ve roketleri başkent Kiev de dahil olmak üzere birçok Ukrayna şehrini hedef almış ve bu hava saldırılarını karada farklı cephelerden işgaller takip etmiştir. Savaş başladıktan sonra yüzlerce Ukrayna'lı çocuk ,kadın , asker Rus füze ve hava saldırıları sonucu öldürülmüştür.

Prof. Dr. İstanbul Rumeli Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılapları, ali.denizli@rumeli.edu.tr.

Rusya'nın askeri ve politik amaçları gerçekleştirmek üzere yaptığı saldırısı geçen zaman içinde sadece bazıları kısmen gerçekleşmiştir. Ukrayna yönetiminin, halkının ve ordusunun 2014'deki Kırım'ın işgali ve ardından gelen ilhakından farklı olarak, bu sefer çok ciddi ve başarılı bir askeri direniş kabiliyeti göstermiş, Batı'nın Ukrayna'ya bu süreçte daha çok askeri, politik ve ekonomik destek vermesi de Rusya'nın işini zorlaştırmıştır. Ruslar için daha kötüsü hızla Ukrayna'ya dört koldan giren Rus silahlı kuvvetleri beklenenin aksine ciddi ve başarılı bir direnişle karşılaşınca ne yapacağını şaşırıp her seviyede büyük taktik hatalar yapmaya başlamıştır. Ukrayna ise ilk şaşkınlık sonrasında başarılı bir savunma icra etmeye başlamıştır. Amerikan askeri, danışman ve teknisyenleri şu an Ukrayna ordusuna başta istihbarat olmak üzere her konuda destek vermesi savaşın devam etmesini sağlamaktadır.

Rus Ukrayna savaşı devam ederken ; İsrail Hamas savaşı başlamıştır. Hamas, 7 Ekim'de İsrail'in Mescid-i Aksa ve Filistinlilerin kutsal değerlerine yönelik saldırılar ile İsrail'in işgal altındaki Filistin topraklarında sürdürdüğü insan hakları ihlallerine karşılık "Aksa Tufanı" adlı kapsamlı bir saldırı başlatmıştır.

İsrail ordusu, aynı gün savaş durumu ilan ettiğini duyurup, Gazze Şeridi'ne yönelik yoğun hava saldırısı başlatıp sonraki süreçte de Gazze'yi işgal etmiştir. Tel Aviv'in başlattığı Gazze Şeridi'ni büyük yıkıma uğratan ve soykırıma varan saldırılar, halen devam ediyor. Gazze Şeridi'ne gıda, elektrik ve yakıt akışını kesen İsrail, insani yardımları da engelliyor. Başta ABD olmak üzere Batılı ülkeler, İsrail'in Gazze Şeridi'ne bombalar yağdırarak sivilleri katletmesini görmezden gelmenin ötesinde açıkça desteklemektedir. Yerleşim yerlerinin, hastanelerin, okulların, üniversitelerin, tarihi cami ve kiliselerin, fabrikaların, alışveriş merkezlerinin adeta yok edildiği bombardımanlar sonucunda Gazze'deki sivil altyapı tahrip edilmiştir.

Bu çalışmada ; Rusya ve İsrail gibi iki süper gücün daha zayıf olan Ukrayna halkına ve silahlı kuvvetlerine ve Gazze'deki Filistinliler'e orantısız güç kullanarak ilk önce hava kuvvetleri ile halı sahası bombalama tekniği ile paralel olarak , füzeler ,toplar ve tanklarla saldırmaktadır. Ruslar'ın Ukrayna'yı ve İsrail'in Gazze'yi önce, halkını kadın, çoluk çocuk, yaşlı ihtiyar demeden evlerinde ve yuvalarında ,en ağır bombalarla yok edip soykırımı insanların yaşadığı şehirleri harabe ve mezarlıklara çevirmesi, canını kurtarabilenleri göçe zorlaması ve açlığa mahkum ederek savaşma ve direnme gücünün, morallerinin yok edilmesi amacıyla yaptıkları savaş tekniklerin , teknolojik ve askeri alanda meydana gelen gelişmelerin de dikkate alınarak, modern silahlar ve bu silahları yeni konsept ve doktrin ışığında değerlendirme ,Harp Prensipleri, Harbe Hazırlık ve Strateji, Harp ve harekât prensipleri , Hedef, Taarruz, Emniyet, Manevra, Sıklet Merkezi, Kuvvet Tasarrufu, Basitlik, Emir Komuta ve Baskın yönünden değerlendirme yapılacaktır. Ayrıca strateji kuralları, talimnameler, ateşle taarruz taktiğinin kullanılması bakımından tespitler ve değerlendirme , Topçu ve ÇNRA sistemleri ve roketlerin kullanılması bakımından tespitler ve değerlendirme , Hava kuvvetlerinin kullanılması bakımından tespitler ve değerlendirme, Halkın can ve mal kaybının korunması bakımından tespitler ve değerlendirme Uluslararası İnsancıl Hukuk İhlallerine Yönelik Tespitler değerlendirme gibi yukarıdaki sorulara yanıt aranacaktır. Bu bağlamda, Türkiye Cumhuriyeti'ne ilerde taarruz edebilecek ABD destekli Batı ülkeleri özellikle Yunanistan'a karşı ne karşı stratejik sonuçlara çıkarımda bulunabilmek için söz konusu basın yayın gibi basılı kaynaklar telif eserlerden , gazetelerden de yararlanılarak analiz edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Rusya, Ukrayna, Kırım, İsrail, Gazze, Strateji, Harp ve Harekât Prensipleri, Soykırım.

RUSYA UKRAYNA SAVAŞI VE TOPÇU SİSTEMLERİNİN GELECEĞİ

Bülent İNCE

ÖZET

Son dönemdeki tüm savaşlar ve çatışmalar incelendiğinde; üçüncü tarafların açık veya gizli destek sağladığı, konvansiyonel harbin yerini daha çok hibrit harekâta bıraktığı, muharebelerin genellikle meskûn mahallerde veya yakınlarında gerçekleştiği, teknolojik gelişmelerin savaş ortamına etki ettiği ve bu nedenle daha fazla etkileşim ve belirsizliğin ortaya çıktığı bir muharebe ortamından söz edilebilir. Rusya Ukrayna Savaşı da değişen muharebe ortamının bütün özelliklerini görebileceğimiz ve özellikle tüm silah sistemlerinin denendiği bir muharebe laboratuvarına dönüşmüş durumdadır.

Bilinmeyenlerin arttığı muharebe ortamı, tarafların önceden planlanmış stratejilerini uygulamalarını daha da zorlaştırmaktadır. Bu durumda taraflar hakimiyetlerindeki alanları kaybetmemek, psikolojik üstünlüğü elde etmek, düşmanı sürekli baskı altında tutarak moral ve motivasyonu zayıflatmak ve planları için daha uygun şartlar oluşuncaya kadar zaman kazanmak amacıyla karşı tarafı azami derecede yıpratmaya çalışmaktadır. Karşı tarafı yıpratma yönünde tarafların ellerindeki en önemli vasıta ise uzun menzilli atışlardır. Topçu Silahları da bu ateşi sağlayabilecek en etkili, maliyeti uygun ve sürekliliğe imkân veren sistemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle Rusya Ukrayna Savaşının başladığı ilk günden bu yana her iki taraf için de en çok kullanılan sistemlerden birisi de Topçu Silahları olmuştur. Kundağı motorlu, çekili, tekerlekli araca monte li obüsleri ve çok namlulu roketatarları her türlü mühimmatıyla savaşın başlangıcından bu yana her cephede görmek mümkündür.

Danışman (E) Topçu Alb., ALP Uluslararası Strateji Analiz Merkezi (USAM),
bince@alpusam.com, info@alpusam.com

Bu çalışmada, devam eden savaştan çıkarılan dersler kapsamında özellikle geleceğin muharebe sahasında Topçu Silah Sistemlerinin nasıl olması gerektiği ve kullanımını ile ilgili değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Muharebe Ortamı, Topçu Silah Sistemleri, Topçu Mühimmatı, Topunun Lojistiği.

RUSYA - UKRAYNA SAVAŞI'NIN HAVA GÜCÜNÜN DÖNÜŞÜMÜ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Arda MEVLÜTOĞLU

ÖZET

24 Şubat 2022 tarihinde Rusya'nın Ukrayna'yı istilasını ile başlayan savaş, küresel ölçekte jeopolitik etkiler yaratmıştır. İkinci yılını dolduran savaşta her iki tarafın orduları ağır kayıplara uğramıştır. Halen devam etmekte olan savaşta, tarafların ancak özellikle Rusya'nın hava güçlerini kullanım şekilleri hızlı bir değişim ve dönüşüm göstermiştir. Rusya Federasyonu Silahlı Kuvvetleri, Gürcistan ile 2008 yılında yaşanan savaştan sonra geniş kapsamlı bir reform geçirmiştir. Dönemin savunma bakanı Anatoli Serdyukov'un adı ile de anılan bu reformlar doğrultusunda, silahlı kuvvetlerin teşkilat ve personel yapısından önemli değişiklikler yapılmış, aynı zamanda modern ekipman ve araç - gereç tedariki için ayrılan kaynaklar kayda değer ölçüde artırılmıştır. Rus Hava Kuvvetlerinin muharip ve destek unsurlarının yenilenmesi için, 2008'den sonraki dönemde çok sayıda tedarik ve modernizasyon projesi başlatılmıştır. Bu kapsamda kuvvetin vurucu gücünün artırılması yanında, keşif, gözetleme ve istihbarat ile komuta - kontrol yapısının yenilenmesi; kuvvet aktarımı ile hava savunma imkân ve kabiliyetlerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Suriye İç Savaşı'na 2015 yılından itibaren müdahil olan Rusya, bu süreçte geliştirdiği araç, silah ve teknikleri sahada deneme imkânı bulmuştur.

Bir yıpratma savaşına dönüşen Rusya - Ukrayna Savaşı, hemen hemen her tipte insansız hava aracı, seyir füzesi ile taktik savaş uçaklarının yoğun kullanımına sahne olmaktadır. Rus Hava Kuvvetlerinin modern güdümlü mühimmat ile gerçek zamanlı istihbarat ve hedef tespit sistem, teknik ve taktiklerinde belirgin bir zafiyet gösterdiği gözlenmektedir.

Bağımsız Araştırmacı, Siyah Gri Beyaz, arda.mevlutoglu@siyahgribeyaz.com

Bununla birlikte Rusya'nın ilk olarak Eylül 2022'de kullandığı Şahid 136 tipi kamikaze dronlar, bu tip platformların modern harp sahasındaki etkisi ile hava savunma harbi bağlamında yoğun tartışmaları tetiklemiştir.

Bu çalışmada, Rus ve Ukrayna hava güçlerinin savaştaki etkinlikleri analiz edilerek hava gücü kavramının teknolojinin gelişmesiyle birlikte dönüşümüne Rusya - Ukrayna Savaşı'nın etkisi incelenecek; Türk hava gücünün modernizasyonu için tespit ve öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Rusya-Ukrayna Savaşı, hava gücü, İHA, hava üstünlüğü, hava kuvvetleri.

2. GÜN

5. OTURUM

**SAVAŞIN EKONOMİSİ VE MUHAREBE HİZMET
DESTEĞİ**

10 Mart 2024

Saat: 12.15 - 14.00

**Oturum Başkanı:
Prof. Dr. Fikret BİRDİŞLİ**

21. YÜZYIL KOŞULLARINDA ASKERİ SAĞLIK SİSTEMİNDE DEĞİŞİMLER

Uğur Tarık ÖZKUT

ÖZET

Askeri Sağlık Sistemi, bünyesindeki asker sağlık personelini kullanarak öncelikle askerlerin ve ailelerinin, çevre halkın sağlık gereksinimlerini karşılamak üzere teşkilatlanmış bir sistemdir. Bu sistem içindeki sağlık çalışanları, tıbbi eğitimin yanı sıra çatışma alanındaki muharip askerlerle benzer askerlik eğitimleri de almaktadır. Cephe hattından yurt içindeki sağlık teşkillerine değin uzanan geniş bir boyutu kapsar. Bu sistem içinde sıhhiye erleri, hemşireler, tabipler ve teknik personel yer alır.

Dünya savaşlarında önem ve gerekliliği ortaya çıkan Askeri sağlık Sistemleri, Soğuk Savaş döneminde askeri çatışmalardan daha çok toplumsal destek faaliyetlerinde, Barışı Koruma görevlerinde kullanılmıştır.

21. yüzyılın başından itibaren Terörle Mücadelede silahlı kuvvetlerin kullanımı, özellikle Eylül 2001 saldırılarından sonra küresel bir boyut kazanmıştır. Birleşmiş Milletler kararları ile çatışma bölgelerinde görevlendirilen uluslararası askeri örgütlenmelerde katılımcı ülkelerin askeri sağlık sistemleri çatışma bölgelerinde birlikte görev yaparak yeteneklerini geliştirme fırsatı bulmuştur.

(E) Tümgeneral, Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Okan Üniversitesi, tarik.ozkut@okan.edu.tr

Ayrıca Terörle Mücadele, Barışı Koruma ve Doğal Afetlerde görev alan asker sağlıkçılar geliştirdikleri yeteneklerini olası gerçek savaşlar için de hazırlık düzeylerini artırmışlardır.

Yakın dönemde Ukrayna ve Ortadoğu'da ortaya çıkan sıcak çatışmalar Askeri Sağlık Sistemlerinin savaş ortamında görev yapabilme yeteneklerini de geliştirmiştir.

Teknolojik gelişmeler, askeri sağlık sistemlerinin gerek askeri gerekse Doğal Afetlerde daha etkin kullanımına olanak sağlamıştır.

Bu çalışmada gözlenen değişim ve gelişimler incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Askeri Sağlık Sistemi, Barışı Koruma, Savaş, Doğal Afet.

MUHAREBE HİZMET DESTEK HAREKÂT PLANLAMA FAKTÖRLERİNİN GÜNÜMÜZ MUHAREBELERİ İŞİĞİNDA SORGULANMASI

Levent KÖSE
(Sözlü Bildiri)

ÖZET

PERSONEL HAREKÂTI PLANLAMA FAKTÖRLERİNİN MEVCUT SAVAŞLAR İŞİĞİNDA GÖZDEN GEÇİRİLMESİ

- Birlik personel mevcudunun muhafazası,
- Personel yönetimi,
- İnsan gücü yönetimi,
- Moralin muhafazası ve yükseltilmesi,
- Disiplinin muhafazası, kanun ve nizam,
- Karargâh yönetimi,
- Diğer personel hizmetlerini

LOJİSTİK HAREKÂTI PLANLAMA FAKTÖRLERİNİN MEVCUT SAVAŞLAR İŞİĞİNDA GÖZDEN GEÇİRİLMESİ

- İkmal
- Bakım
- Sıhhi Tedavi Ve Tahliye

(E) Tuğgeneral

RUSYA-UKRAYNA SAVAŞI'NDAN ÖRNEKLERLE ASKERİ LOJİSTİĞİN STRATEJİK ÖNEMİ

Sırrı Can YÜCEL

ÖZET

Askerî harekât planlamalarında genellikle stratejik seviyede manevranın tasarımı öncelikle görülür ve harekâtın lojistiği yönlendirdiği kabul edilir. Personel temin ve bütünlemesi; askeri ikmal maddelerinin temin, tedarik, depolama ve dağıtımını; silah ve teçhizatın bakım, onarım ve bütünlemesi; muharebede sıhhi tahliye ve tedavi ile diğer hizmetleri kapsayan askeri lojistiğin muharebe manevra ve ateş desteğine göre ikinci planda kaldığı yaygın kabul edilen bir görüştür.

Oysa Rusya-Ukrayna Savaşında da örnekleri görüldüğü üzere lojistiğin strateji belirleyici öneme sahip bir unsur olarak ele alınması gerektiği anlaşılmaktadır.

Bu bildiriye Rusya'nın savaşın ilk yılındaki başarısızlığında lojistik yetersizliklerinin ve hatalarının belirleyici olduğu; benzer şekilde ABD ve Batı ülkelerinin azalan yardımları sonrası lojistik yetersizliklerin 2023 yılının Haziran ayından itibaren Ukrayna ordusunda duraklamaya ve sonrasında başarısızlıklara neden olduğu ve bu kapsamda savaşın her seviyesinde lojistiğin başarı veya başarısızlık üzerinde düşünülenenden daha büyük bir etki yarattığı incelenmektedir.

İnceleme konuyla ilgili alınan dersler kapsamında son dönem araştırmalarını, raporlar, akademik yayınları ile köşe yazılarını kapsayan literatür taramasıyla yürütülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Askerî harekât, manevra, ateş desteği, lojistik, Rusya-Ukrayna savaşı.

Bağımsız Araştırmacı, Arel IR Dergisi Yazarı, sirriyucel18@istanbularel.edu.tr

LOJİSTİKTE ÖZYETERLİLİK, SİVİL SEKTÖRLE İŞ BİRLİĞİ VE DIŞ YARDIMLAR: FIRSATLAR, ZORLUKLAR VE TEDBİRLER

Talha ÇAĞMAN

ÖZET

Bir ülkenin askeri etkinliğinin güvence altına alınmasında lojistik öz yeterliliğin önemi büyüktür. Lojistik öz yeterlilik yabancı güçlere olan bağımlılığın azalmasına, operasyonel esnekliğin artmasına ve sonuçta ulusal güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunur. Tarihin büyük bölümünde ordular, ulusal tedarik temelli lojistiği takip etmiştir. Ancak Soğuk Savaş'tan sonra batılı orduların askeri tedarik zincirini daha çok sivil sektöre benzeyecek şekilde yeniden yapılandırması ve tedarik bazlı lojistikten, sivil sektörlerde yaygın olan hız odaklı ve dağıtım bazlı lojistik yapıya geçiş yapmaları sivil sektörle daha fazla entegrasyona yol açan bir kartopu etkisi yaratmıştır.

Sivil-askeri sektör iş birliğinin askeriye sivil uzmanlıktan, altyapıdan ve inovasyondan yararlanması gibi potansiyel faydaları olmasına rağmen bu iş birliği, başta güvenlik kaygıları ve lojistik koordinasyonunda artan karmaşıklık olmak üzere bazı riskleri de beraberinde getiriyor. Bunlara ek olarak dikkatle seçilen ve kullanılan dış yardımın, bilgi aktarımını teşvik edebildiği ve ilerlemeyi hızlandırarak ulusal çabaları destekleyebildiği görülüyor.

Bu kapsamda bu bildiride, lojistikte öz yeterliliğe sahip olabilmenin başta maliyet ve kapasite sınırlamaları olmak üzere zorlukları ele alınırken, öz kapasiteye alternatif veya tamamlayıcı olabileceği ve bu şekilde fırsatlar sunacağı düşünülen sivil sektör lojistik kapasitesi ve dış yardımların karşılıklı çalışabilirlik ve süreklilik işlevlerindeki zorluklar ve tedbirler başta Rusya-Ukrayna savaşı olmak üzere 21. Yüzyıl savaşlarından alınan derslerle analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Rusya-Ukrayna savaşı, lojistik, dış yardım, sivil sektör, iş birliği.

DOĞAL KAYNAKLAR VE GIDA'NIN SAVAŞLARDA KULLANIMI: YEMEN ÖRNEĞİ

Selma ŞEKERCİOĞLU BOZACIOĞLU

ÖZET

Yemen, stratejik konumu ve sahip olduğu doğal kaynaklar bakımından önemli bir konumda bulunurken; savaş, değişen iklim koşulları ve sosyo-ekonomik faktörler gibi çok çeşitli unsurların etkisi altında kalarak fakirleşmiştir. Yemen İç Savaşı, 20. yüzyılın son çeyreği ve 21. yüzyılın ilk çeyreğinde görülen ve sayıları gittikçe artan iç savaşların en önemli örneklerinden birisi olarak kabul edilebilir. Bugünün iç savaşları pek çok yönden geçtiğimiz yüzyılın savaşlarından ayrılmaktadır. Bu ayrışma bizleri savaşların anlaşılabilmesi için ortak bir çerçeve bulmaya zorlar. Mary Kaldor tarafından geliştirilmiş olan yeni savaş kavramı bu süreci anlamlandırmak için önemli bir zemin sunmaktadır. Buna göre; yeni savaşlar devlet dışı aktörlerin sürece daha çok eklemlendikleri, çok çeşitli sebepler ile başlayabilen, dar hedefli ve sınırlı kapsama sahip, şiddeti kullanan tarafların çeşitlendiği ve harici aktörlerin de sürece eklemlenebildikleri bir yapıya sahiptir. Bu yapı içerisinde doğal kaynakların ve gıda gibi birincil etki sağlayan faktörlerin önemi artmaktadır. Bu faktörler bölgesel çatışmalar ve iç savaşların başlaması, sürdürülmesi, bitirilmesinde ve harici aktörlerin eklemlenmesi noktasında önemli rol oynamaktadırlar. Doğal kaynakların sahipliğinden, kullanım avantajlarına ve/veya doğal kaynakların kullanılamamasından dolayı oluşan açlık gibi kırılğanlıklar savaş sürecini önemli ölçüde etkilemektedirler. Bu çalışmanın temel amacı yeni savaş kavramsallaştırması üzerinden doğal kaynaklar ve gıdanın Yemen İç Savaşında kullanımını/kullanılamamasını, savaşa olan etkisini ve harici aktörlerin sürece katılımlarını incelemektir.

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Arel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler, selmasekerioglu@arel.edu.tr

Böylece hem yeni savaş kavramının Yemen İç Savaşı Örneği üzerinden etkinliği görülebilecek, hem de literatürdeki insani kriz, gıda güvencesi, sosyo-ekonomik değişiklikleri içeren çalışmaların bütünsel bir bakış açısı ile savaşa olan etkisi ele alınabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yemen İç Savaşı, yeni savaş, doğal kaynaklar, gıda güvencesi.

SAVAŞIN DEĞİŞMEYENLERİ: GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE SAVAŞLARDA FARE İSTİLASININ ÇEVRESEL, EKONOMİK VE PSİKOLOJİK ROLÜ

Deniz KAYNAK

ÖZET

21. Yüzyıl savaşları, tarihteki savaşlarla pek çok benzer ve farklılaşan yöne sahiptir. Bu çalışmada savaşın değişmeyenleri olarak çatışma bölgelerindeki fare istilalarının savaşın seyrine olan etkisi ele alınacaktır. Özellikle son dönem çatışmaları için büyük önem taşıyan kentlerin durumunu tarihsel bir perspektifle incelemek ve bu yolla literatüre katkı sağlamak hedeflenmektedir. Geçmişten günümüze savaş sahasında farelerin varlığı; toplumsal, çevresel, ekonomik ve hatta psikolojik etkilere sahiptir. Farelerin pek çok salgın hastalığın taşıyıcısı olması, varlık gösterdikleri ortamda hızla çoğalmaları ve yayılmaları çevre üzerinde ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Özellikle kentlerde farelerin yaydığı hastalıklar insan sağlığına ciddi anlamda zarar vermektedir. Savaş sahasında bulunan birliklerde bu istila kaynaklı salgın hastalıkların yayılmasıyla, savaş koşulları içerisinde tıbbi eksiklikler de ortaya çıkmaktadır. Bugünün savaşlarına bakıldığında fare istilalarının güncel bir sorun olarak varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Özellikle Ukrayna-Rusya savaşının güncel verileri savaşın önemli bir tehdidi olarak fare istilalarına dikkat çekmektedir. Uluslararası basında hem Ukrayna hem de Rus birliklerinin bulunduğu bölgelerde yoğun fare istilasının olduğuna dair haberler yer almaktadır.

Bu durumun doğrudan savaşa ve birliklerin moraline olan etkileri tartışılmaktadır. Kemirgenlerin yaydığı enfeksiyon hastalıklarına ek olarak, teçhizatta yarattıkları tahribat da mühim bir ekonomik sorun olarak görülmektedir. Bu durum Birinci ve İkinci Dünya Savaşı sırasında da yaşanmıştır. Hem geçmiş savaşlarda hem de bugünün savaşlarında pek çok alanda; gıda depolarında, kanalizasyonlarda, tahrip olmuş altyapıda, yayılan hastalıklarda istilanın rolü olduğu görülmektedir. Savaşın değişmeyenleri olarak fare istilalarını ele almak bu rolü pek çok perspektiften değerlendirme imkânı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Savaş, Savaşta Fare İstilasası, Ukrayna, Rusya.

2. GÜN

6. OTURUM

**21. YÜZYIL SAVAŞLARINDA TEKNOLOJİ VE YAPAY
ZEKÂ**

10 Mart 2024

Saat: 14.15 - 16.00

Oturum Başkanı:

Prof. Dr. Burak Samih GÜLBOY

ASKERİ İNSAN GELİŞTİRME TEKNOLOJİLERİ: SAVAŞIN DOĞASINI VE NİTELİĞİNİ DEĞİŞTİREBİLİR Mİ?

Fahri ERENEL

ÖZET

Clausewitz savaşı bukalemuna benzeterek açıklamaktadır. Bulunduğu ortama uyum sağlayan bukalamun'un sadece dış görünüşü değişmekte, doğasında değişim olmamaktadır. Doğası sabit kalmakta, ancak niteliği değişmektedir. Clausewitz'e göre savaş, "her somut durumda doğasını biraz değiştirdiği için gerçek bir bukalemun değildir; aynı zamanda genel görünüşüne göre de belirgin eğilimleri bulunan üç yanlı şaşırtıcı bir olaydır". Bu yaklaşıma göre, Clausewitz'in savaşı niteliği bakımından bukalemunun rengindeki değişime benzettiği görülmektedir.

Clausewitz'in ana amacı savaşın niteliğini ortaya koyarak, savaşın nasıl analiz edilebileceğini açıklamaktır. Clausewitz'in savaş yaklaşımına göre, her dönemin kendine özgü savaş tarzları, sınırlayıcı koşulları ve önyargıları bulunmaktadır.

Günümüzde hızla devam eden insan geliştirme teknolojileri karşısında savaşın doğası değişmeden kalacak mıdır? Niteliği nasıl değişecektir? Bu çalışmada bu sorulara cevap aranılması hedeflenmiştir.

İnsan geliştirme, bir bireye genel olarak insanlar için tipik seviyenin veya istatistiksel olarak normal çalışma aralığının veya belirli bir bireyin kişisel geliştirilmemiş yeteneklerinin ötesine geçen bir yetenek kazandırma süreci olarak tanımlanmaktadır.

Biyoloji'nin karanlık yüzü olarak tanımlanan sentetik biyoloji alanında yapılan çalışmalar insan geliştirme teknolojileri'nin ürkütücü boyutunu yansıtmaktadır. İnsanlık biyolojik olarak yeniden dizayn edilmektedir. Korkmayan –yorulmayan(40 saat uykusuz ve aç kalabilen)– travmatik olmayan- üşümeyen – empati yapmayan, düşmanı imha hedefi odaklı, daha güçlü, daha hızlı biyolojik ve robotik uzuvlara sahip, exoskeleton sistemi ile kimyasal –biyolojik-elektromanyetik – 50 kalibrelik mermiye dayanıklı, telepatik olarak iletişim kurabilen implantlar (Beyin- Makine arayüz teknolojisi)'a sahip kısacası genetik olarak değiştirilmiş askerlerin yer aldığı ve başarılı askerlerin kopyalandığı yer aldığı bir hareket sahasında savaşın niteliği ve doğasında değişim kaçınılmaz gibi görünmektedir.

ABD'nin 2050 Cyborg süper asker ordusu, Çin'in genetiği değiştirilmiş süper asker, Rusya'nın genetik pasaport projeleri vb. çalışmalar değişimi tetikleyen çalışmalardan örnekler olarak gösterilebilir.

Güçlendirilmiş askeri personelin fiziksel olarak daha becerikli, psikolojik olarak daha dayanıklı ve savaşta hayatta kalma olasılığının daha yüksek olması nedenleriyle; silahlı kuvvetlerin daha önce askeri zayıflığına karşı sivil direniş nedeniyle, siyasi olarak savunulamaz olarak kabul edilenlerle daha sık çatışmalara girebileceği, harekâtın askerlerin fiziksel, fizyolojik veya bilişsel sınırlamalara tabi olmadığı bir ortamda gerçekleşebileceği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Askeri İnsan Geliştirme, Savaşın Doğası, Sentetik Biyoloji.

ZİHİNSEL MANİPÜLASYON VE BİLİŞSEL SAVAŞ, NÖROSİLAHLARIN GELECEKTEKİ ROLÜ

Turhan BAŞCOŞKUN

ÖZET

Son yıllarda, insan beyni ve sinir sistemi üzerine yapılan araştırmalar, bu alanın giderek artan bir hızla keşfedildiğini göstermektedir. Beyin, evrendeki en karmaşık yapılarından biri olarak kabul edilmekte ve bu keşifler, zihin kontrolü ve düşüncelere yön verme konularında yeni kapılar açmaktadır. İletişim tabanlı propaganda, reklam, algı yönetimi ve telkin gibi manipülasyon teknikleri, bireylerin ve toplumların karar mekanizmalarını değiştirmek için giderek yaygınlaşan bir yöntem haline gelmiştir.

Buna ek olarak, son yıllarda insan beyninin fiziksel manipülasyonu yoluyla düşünce ve davranışların yönlendirilebileceğine dair çalışmalar dikkat çekmektedir. Bu yöntemler, temelde hedeflenen bireylerin zihinsel güçlendirilmesini veya zayıflatılmasını amaçlamaktadır. Devletler, vatandaşlarını ve askerlerini stres, acı ve korkuya dayanıklı hale getirmek için bu teknolojileri kullanmaya çalışırken, aynı zamanda kitleler üzerinde zihinsel ve fiziksel zayıflıklar yaratmak amacıyla benzer tekniklere başvurabilmektedirler.

*Danışman (E) Tnk. Alb., ALP Uluslararası Strateji Analiz Merkezi (USAM),
tbascoskun@alpusam.com, info@alpusam.com*

Bu gelişmelerle birlikte son yıllarda giderek artan sosyal medya kullanımı, sosyal ağlar, sosyal mesajlaşma ve mobil cihaz teknolojileri yeni bir alanın ortaya çıkmasına neden olmuştur: Bilişsel savaş. Bu makalede, bilişsel savaşın temel kavramları, tarihteki uygulama alanları ve potansiyel etkileri üzerine bir inceleme yapılmış ve bu yeni tür savaşın çağımızın savaşlarına nasıl bir boyut kazandıracadı ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zihin, Nörosilahlar, Manipölasyon, Algı Yönetimi, Bilişsel Savaş.

RUSYA - UKRAYNA SAVAŞI'NDA YAPAY ZEKÂ TEKNOLOJİSİNİN KULLANIMI

Aşkın İnci SÖKMEN ALACA

ÖZET

4 Şubat 2022 tarihinde Rusya'nın Ukrayna'yı istilasına başlayan savaş, yeni askeri teknolojilerin test edildiği bir savaş olarak da önem kazanmıştır. Yapay zeka sistemine dayalı software ve veri sistemleri, insansız hava araçları, uydu görüntülerinin ve açık kaynak verilerinin analiz edilmesinde ve yerden komutanlara operasyonlarda veri akışında kullanılmıştır. Savaş ortamında istihbarat toplama, özellikle savaş suçları, kara mayınlarının yerinin tespit edilmesinde, insan hareketliliğinin teşhis edilmesinde Ukrayna tarafına kritik avantajlar kazandırmıştır.

Microsoft, Amazon, Google ve Starlink firmaları Ukrayna'yı Rusya siber saldırılarından korumak, devlete ait stratejik verileri bulut sistemine aktararak muhafaza etmek, sürekli internet erişimini sağlama konularında destek vermiştir. Clearview firması yüz tanıma sistemini Ukrayna da kurarak, ülke toprakları üzerindeki Rus askerlerin tanınmasını kolaylaştırmışlardır. Küçük kamikaze insansız hava araçları, Rus kara ve deniz askeri gücüne beklenmedik zayıflıklar oluşturmuşlardır. IT Ordu olarak adlandırılan 400 bin gönüllü hacker ülkenin kritik alt yapılarını siber saldırılardan korumaya çalışmışlardır.

Prof. Dr. İstanbul Arel Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler (İng), askinsokmen@arel.edu.tr

İnsansız askeri silahlar ve yapay zekaya dayalı sistemler, Ukrayna ulusal savunmasını güçlendirmiş ve her iki taraf içinde sonuçları eşit hale getirmiştir. Askeri yapay zeka teknolojisinin gerçek bir savaşta test edilmesi gelecek savaşlar içinde önemli bir deneyim oluşturmuştur. Bu bildiride Yapay zeka teknolojisine sahip görece zayıf bir devlete savaşta ne gibi askeri üstünlük kurma ve savaşın şartlarını lehine çevirebilme konusunda faydalar sağladığı üzerinde durulacaktır. Yapay zeka savaş sistemi modeli Ukrayna savunmasına dayanılarak değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Rusya-Ukrayna Savaşı, Askeri Yapay zeka teknolojisi, IT askerler.

KEŞİF-GÖZETLEME SİSTEMLERİ, YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ İSTİHBARAT OLUŞTURMA VE KARAR VERME SÜREÇLERİNE ENTEGRASYONU

Ersin AKTÜRK

ÖZET

Yapay Zekâ (YZ) uygulamaları günlük hayatımıza ve tüm alanlara hızlı bir şekilde girmiş, önemli bir dönüşümü tetiklemiş ve devam etmektedir. YZ alanındaki bu hızlı gelişme savunma ve güvenlik konularında da önemli bir konuma gelmiş, özellikle Rusya-Ukrayna Savaşı ile muharebe sahasında elde edilen verilerin gerçek zamanlı aktarımı ile büyük veri paketlerinin nasıl işleneceği, anlamlı hale getirilerek istihbarata dönüştürüleceği ve değerini kaybetmeden karar vericiler tarafından harekât alanına uygulanmasıyla düşmanın etkisiz hale getirilmesi hususu daha da önem kazanmıştır. İsrail ile Hamas ve Rusya -Ukrayna savaşında İsrail'in ve Ukrayna'nın kullandığı hedef üretimine yönelik YZ teknolojileri daha da ön plana çıkmıştır.

YZ teknolojilerinin askeri kullanım alanlarına yayılmasını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. YZ ile yapılması ön görülen işlerin ve bunun sonucunda yapılması istenen eylemlerin yine insan yapımı bir algoritmaya dayanıyor olması, sistemlerin dışarıdan müdahalesi halinde nasıl bir tepki vereceği endişeleri ve etik tartışmaların henüz bir çerçeveye oturtulamamış olmasına rağmen gözetleme (surveillance) alanındaki uygulamalar ve gelişmeler yalnızca askeri alanla sınırlı kalmayıp toplumsal hayattan farklı endüstriyel alanlara kadar birçok yerde kullanım alanı bulmaktadır.

Danışman (E) İsth. Alb., ALP Uluslararası Strateji Analiz Merkezi (USAM)., eakturk@alpusam.com, info@alpusam.com

Bu kapsamda YZ uygulamalarının askeri anlamda keşif ve gözetleme uygulamaları oldukça ilerlemiş, keşif ve gözetleme sonuçlarının gerçek zamanlı veya buna yakın şekilde değerlendirme süreçlerine dahil edilmesi ile muharebe sahasına ilişkin üretilen istihbarat ile düşmanın gerçek zamanlı muharebe konusunun elde edilerek hedef üretimi ve etki altına alınmasıyla ilgili süreçlerin birbirlerine entegrasyonu daha da önem kazanmıştır.

Bu çerçevede en öne çıkan önemli faktörler kesintisiz veri toplama ve aktarımı, değerlendirme süreçlerinin hızlandırılması (süper bilgisayarlar, bulut ortamlarından faydalanma vb.) ve üretilen istihbarat resmine göre hedeflerin etki altına alınmasında (ne ile ve nasıl) karar verme süreçlerinin hızlandırılması etrafında toplanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Keşif, Gözetleme, İstihbarat, Karar verme, Hedef, yapay zekâ.

NÖROTEKNOLOJİNİN GÖLGESİNDE BİLİŞSEL SAVAŞ: NÖROSİLAH VE NÖROSAVAŞ KONSEPTİ

Caner SEÇKİN

ÖZET

Bireylerin ve toplumların karar mekanizmalarını stratejik iletişim tabanlı propaganda, reklam, algı yönetimi ve telkin gibi çeşitli manipülasyon teknikleri ile değiştirmek kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntemin haricinde insan beyninin fiziksel manipülasyonu yoluyla düşünce ve davranışların yönlendirilebileceğine dair çalışmaların varlığı son yıllarda gündeme gelmiştir. Bu yöntemlerle esas amaç hedefleri zihinsel olarak güçlendirmek, zayıflatmak ve karar alma mekanizmalarını yönlendirmektir. Devletler, karar alıcılarını/kritik personelini stres, acı ve korkuya sebep olabilen zihinsel saldırılara dayanıklı hale getirmek, düşman kitleler üzerinde ise zihinsel ve fiziksel zayıflıklar yaratmak amacıyla bu teknolojileri kullanabilmektedir.

Devletlerin, nörobilim ve teknoloji alanında Soğuk Savaş döneminden beri yoğun olarak çalıştığını gösteren araştırmalar literatürde yer almaktadır. Bu çalışmaların gündeme gelmesi 2016 yılında Küba'da gerçekleşen ve Havana Sendromu olarak adlandırılan olaylardan sonra başlamıştır. Havana Sendromu'nun nedeninin beyin işleyişini değiştiren RF dalgalarının silaha dönüştürülmüş hali olabileceği değerlendirilmiş ve Nöro-Silahlar ortaya çıkmıştır.

Sistem Mühendisi, ALP Uluslararası Strateji Analiz Merkezi (USAM), cseckin@alpusam.com

Bu sebeple “Nöro-Savaş” terimi literatürde yerini almıştır. Düşmanların zihninde karışıklık yaratmak en kritik unsurlardan birisi olduğu gerçeğinden hareketle insan beynini etkileyebilecek kabiliyetteki bir silah kuşkusuz ki en güçlü silahlardan birisi olacaktır ve bu silahın muharebe sahasında yerini alması bilim, teknoloji ve askeri stratejilerin entegrasyonu ile bilinen savaş konseptlerinin kökten değişmesine sebep olabilecektir. Nöro-Silahların varlığı ile savaşta ihtiyaç duyulan personel, ekipman, teçhizat ve zaman kaynaklarına ilişkin giderlerin azalacağı bir konsept ortaya çıkabilecektir. Kitle imha silahları, füzeler ve KBRN tehditleri gibi yıkıcı etkileri olan teknolojilere sahip olmak avantaj olmaktan çıkabilecektir. Toplum içerisinde farklı görevlerde bulunan herkes bu silahların hedefi olabileceği için sağlık, ulaşım, eğitim ve güvenlik gibi insan hayatının vazgeçilmez alanlarında büyük çaplı problemler yaratılabilecektir.

Böyle bir durumun gerçekleşmesi Nöro-Savaş çağının başlangıcı olarak düşünülebilir. NATO 2030 konseptinin kapsamına bilişsel boyutun da dahil edilmesi bu değişimin başladığının bir göstergesidir.

Anahtar Kelimeler: Nöroteknoloji, Nörosilah, Nörosavaş, Bilişsel Savaş.

AREL USAM

ULUSLARARASI STRATEJİK ARAŞTIRMALAR
UYGULAMA ve ARAŞTIRMA MERKEZİ

